

2021

Helyismereti, helytörténeti kiadvány

TOP-5.3.1-16-BK1-2017-00008

Közösségfejlesztés és a helyi identitás erősítése Kunszentmiklóson

HELYISMERETI, HELYTÖRTÉNETI KIADVÁNY

VARGA DOMOKOS ÁMK

TINÓDI LANTOS SEBESTYÉN KÖNYVTÁR ÉS MŰVELŐDÉSI HÁZ

Tartalomjegyzék

Bevezetés	1
Varga Domokos Általános Művelődési Központ	3
Tinódi Lantos Sebestyén Könyvtár és Művelődési Ház	3
A könyvtárunk története	3
Helytörténeti, helyismereti szerzők:	5
Molnár Péterné	5
Balogh Mihály	8
Székely Gábor	9
VARGA DOMOKOS (Kunszentmiklós, 1922. október 8. – Budapest, 2002. május 12.)	10
Bölcs Bagoly sorozat	12
• Népek kenyere	12
GALAMBOS SÁNDOR (Budapest 1930- Lugano 1995)	14
DR. JAKAB LÁSZLÓ	15
ZOLNAI IMRÉNÉ	16
TÁNCZOS MÁRIA	16
Kunszentmiklós a helyismereti állományban	17
Baski Imre	17
Bernáth Sándor:	17
Csányi Ignácné	17
Dániel Szabó Ilona	17
Dinyés László	17
Fazekas Attila	18
Illyés Bálint	18
Jakab László:	19
Dr. Miklóssy János	19
Naszvadi György	19
Németh Zoltán	19
Sitkei Béla:	19
Szabolcsi Erzsébet:	19
Szabó Sándor	19
Cs. Szabó Sándor	19
Rudinszki István	20
Vargha Balázs	20

Vargha Tamás	21
Időszaki kiadvány	21
Helyi lapunk a Bakér Mente	21
Múltunk nagyjainak arcképcsarnoka.....	22
Ács Károly	22
Aczél József.....	23
Aczél László.....	23
Baksay Sándor	24
Balog József	25
Bankós Károly	26
Banyák Kálmán	27
Baranyi Pál.....	28
Baráth Ferenc	29
Benke István	30
Bernáth Gábor	31
Bernáth Lajos.....	32
Bíró Károly	33
Bolyó Károly.....	34
Bónis Károly	34
Bors Károly.....	35
Budai Gergely	36
Csabai Imre.....	37
Csányi György	37
Cserna Károly.....	38
Csikesz Ferenc	38
Csömör Sándor	39
Dankó Imre	40
Diószegi Balázs.....	41
Endrédy István	42
Fehér Géza.....	42
Földvári László	43
Fördös Lajos (Szenczi).....	44
G. Fülöp Imre	45
Gál Sándor	45
Galambos Sándor	46

Hosszú Sándor	46
Ila Bálint.....	46
Illyés Bálint	47
Jóboru Magda.....	48
Katona Lajos	49
Kelemen Kornél	50
Kelemen Mór	51
Kiss Géza.....	52
Kocsi Sebestyén István	52
Kövendi Dénes.....	53
László Károly	53
Mészöly Gedeon.....	54
Id. Miklóssy János	55
Miklóssy János	56
Mokcsay Zoltán	57
Nagy Zsigmond	58
Nikó Lina	60
Petőfi Sándor	61
Petrovics (Petőfi) István.....	62
Pongrácz Aladár.....	63
Szamota István (pravigyí)	64
Szappanos Lukács	65
Szász Károly (szemerjai).....	66
Tálasi István	68
Téchy József (vernikai és técsői).....	69
Tolnai Gábor	70
Thury József.....	71
Vargha Balázs	72
Varga Domokos	74
Varga Tamás	75
Virágh Gedeon.....	76
Virág Mihály.....	77
Víz Zoltán	78
Zsámboki Lajos	78
Befejezés	79

Bevezetés

Magyarországon a nyilvános könyvtárak alapfeladata a helyismereti információk, helytörténeti dokumentumok gyűjtése. Bármilyen kis településről beszélünk, amelynek bármilyen kicsi a könyvtára, rendelkeznie kell a településére vonatkozó helyismereti gyűjteménnyel. Egy jól kialakított helyismereti gyűjteménynek egy adott közösségre vonatkozóan gazdasági és társadalmi hatása is lehet.

A könyvtárak helyismereti gyűjteményeinek kialakulása a 19. század második felében kezdődött. Magyarországon a korszerű helyismereti gyűjtemény megszervezését 1913-tól számíthatjuk, amikor Szabó Ervin a Fővárosi Könyvtárban létrehozta a Budapest Gyűjteményt., amely a hazai könyvtárak számára azóta egyfajta etalont jelent. Szabó Ervin neve mellett meg kell említeni még Gulyás Pál nevét, aki szintén nagyon fontosnak tartotta a könyvtárak helyismereti gyűjteményeinek kialakítását. Egy könyvtárban a helyismereti külön gyűjtemény kialakításának első lépése a lehetőségek felméréseivel és a gyűjtőkör meghatározásával kezdődik. A gyűjtőköri szabályzat rögzíti a helyismereti dokumentumok időbeli, tematikai és földrajzi határait.

Gyűjteményünk kialakításának kezdetén el kell döntenünk, hogy melyek azok az információk, dokumentumok, amiket fontosnak tartjuk megőrizni, illetve képesek leszünk-e összegyűjteni, feltárni, szolgáltatni a használóknak.

Tulajdonképpen ezeket a dokumentumokat a teljességre törekedve kell gyűjtenünk, de ez a gyakorlatban sohasem lesz teljes. Az adott település és közvetlen környékének dokumentumait mindenképpen indokolt gyarapítani, azonban a gyűjtőkör földrajzi kiterjedését helyi sajátosságok is befolyásolják.

Egy könyvtárnak a következő dokumentumtípusokat érdemes gyűjteni: olyan könyveket, amiket az adott településről írtak, esetleg olyan műveket, amelyek részben szólnak az adott településről. Azokat a könyveket is érdemes megőrizni, amelyek éppen csak érintőlegesen szólnak a településről, viszont olyan értékes információkat tartalmaznak, amiket máshol nem lelhetünk fel.

Egy nagyobb város helyismereti gyűjteményének gerincét a könyvek adják. Azonban egy könyvtári szolgáltatóhelynek nem biztos, hogy ez a legnagyobb számban előforduló dokumentumtípusa. Előfordulhat, hogy többségében újságok, folyóiratok fordulnak elő, különösen, ha az adott településnek van saját újsága, ami rendszeres időközönként jelenik meg.

Ezek mellett érdemes a különböző folyóiratokban megjelent helyi cikkeket is felkutatni. Ma ebben a digitális világban az interneten rengeteg információra lehet bukkanni.

Fontos részei a gyűjteményeknek a helyi aprónyomtatványok: többek között plakátok, szórólapok, meghívók, amely az adott település mindennapjairól adhat átfogó képet.

Egyébként ezeknek az aprónyomtatványok különlegességét az adja, a helyben összegyűjtött nyomtatványok nagy többségét a könyvtári rendszeren belül más intézményben nem fogjuk

megtalálni. Így nagy felelőssége van a könyvtárosnak, abban a tekintetben, hogy mely aprónyomtatványok azok, amelyek megőrzésre kerülnek, és nem vesznek el az utókor számára.

Érdemes a településről például a szakdolgozatokat, kéziratokat is megőriznünk, ezeknek az egyediségét az adja, hogy egy vagy csak néhány példányban készültek.

A gyűjtemény részévé kell tenni a félig publikált anyagokat, ezek rendszerint az adott településre vonatkozó, információszolgáltatás szempontjából nélkülözhetetlen adatokat, eseményeket írnak le. Ilyenek például a különböző testületi anyagok, jegyzőkönyvek.

A hagyományos írott dokumentumokon túl gyűjteményünkben meg kell jelennie a településünkön, a településről készül video anyagoknak, hanganyagoknak, amiket adathordozókon archiválunk.

A gyűjtőkörünkbe tartoznak még a fotók, amelyek albumokba rendezve kerülnek megőrzésre.

A helyismereti dokumentumokat elkülönítve tároljuk. Fontos, hogy minden könyvtári szolgáltatóhelyen létesüljön egy helyismereti külön gyűjtemény, ami az adott könyvtárhoz, településhez és a településen élő emberekhez szorosan kötődik, amit aztán a településen élő emberek segítségével folyamatosan fejleszthetünk, gyarapíthatunk.

A helyismereti munkában a könyvtáros felelőssége óriási: hiszen ha vannak olyan dokumentumok, egyéb kiadványok melyet a könyvtáros nem gyűjt össze a településén, más nem fogja megőrizni azokat, és örökre elveszhetnek a jövő számára.

Varga Domokos Általános Művelődési Központ

Tinódi Lantos Sebestyén Könyvtár és Művelődési Ház

A könyvtárunk története

Kunszentmiklóson a könyvtár az 1950-es évektől Népkönyvtár néven működő, körzeti letéti fiókként kezdett el kölcsönözni. 1954-ben kapott önálló helyiséget, mint Járási könyvtár. 1956-ban a járások átszervezésével már Községi, később Nagyközségi, majd Városi jogú Nagyközségi könyvtár. 1989-től pedig Városi könyvtár. 1985-ben az Általános Művelődési Központ szervezeti egységébe tartozó lett, s jelenleg is itt működik.

2011.január 01-től került összevonásra a Művelődési házzal, és azóta Varga Domokos Általános Művelődési Központ Tinódi Lantos Sebestyén Könyvtár és Művelődési néven működik.

Intézményünk Alapító okiratában is szerepel, hogy könyvtárunk helyismereti információkat és dokumentumokat gyűjt. Ezt a Szervezeti és Működési Szabályzat, illetve a Gyűjtőköri Szabályzat részletezi a következőképpen:

- Kunszentmiklós város környezeti, történelmi, művészeti értékeinek és hagyományainak feltárása, megismertetése, gondozása, a helyi művelődési szokások ápolása, gazdagítása.
- A Felső –Kiskunság tárgyi,- szellemi értékeinek megőrzése érdekében hagyományápoló közösségek szervezése, működtetése

Könyvtári munka – helyismereti , helytörténeti– szakterülete

- Kiemelt feladata a könyvtár helytörténeti gyűjteményének gondozás, építése, a gyűjtési szempontok és irányelvek kidolgozása, azok betartása
- Kunszentmiklós vonatkozásában a helyismereti, helytörténeti anyagok gyűjtése, feltárása és hozzáférhetővé tétele
- Önkormányzati jegyzőkönyvek, helyi rendeletek gyűjtése, rendelkezésre bocsátása
- Kunszentmiklóstra vonatkozó sajtófigyelés
- Helyismereti információs tájékoztatás

A helytörténeti nyomtatott dokumentumokat a könyvtár lehetőség szerint három példányba szerzi be, hogy a kölcsönzés és a helyben használaton túl az archiválásra is lehetőség nyíljon.

Helytörténeti, helyismereti szerzők:

Kunszentmiklós helytörténetével, helyismeretével több szerző foglalkozott, foglalkozik. Több könyv, kiadvány, cikk került ki kezeik közül, amelyek természetesen a helytörténeti gyűjteményünkben megtalálhatóak. A legjelentősebb helyismerettel, helytörténettel foglalkozó szerzők: Molnár Péterné, Balogh Mihály, Székely Gábor, akik jelenleg is aktívan dolgoznak.

Molnár Péterné

Megjelent könyvei, amelyek állományunkban is megtalálhatók:

- A Dékány család történetében, Dékány Ilona családjának története,(2010) (www.dekanycsalad.hu)
- „Én iskolám, köszönöm most neked”: A Kunszentmiklósi Általános Művelődési Központ Általános Iskolája történetének 400 éve
- A kistérség látnivalói és nevezetességei
- Költői tájakon
- A Leánykollégium története www.bsrg.hu
- Ószentannától Nadwornáig, Vitéz Molnár Andor őrnagy a Felvidék, Kárpátalja és Észak-Erdély visszavételében (2018)
- Örökségünk
- A puszta rendje és őrizői
- „...a róna, hol születtem” A Petőfi szülőhelyvita
- Szabóné dr. Kékesi Lenke: „Székalja óceánja közepén Szentmiklós szigete él(t)

- „Szép vagy”, Kunszentmiklós
- „Városunk fényességei”
- Nyomdakész: „Ez a város születésem helye”

Publikációi

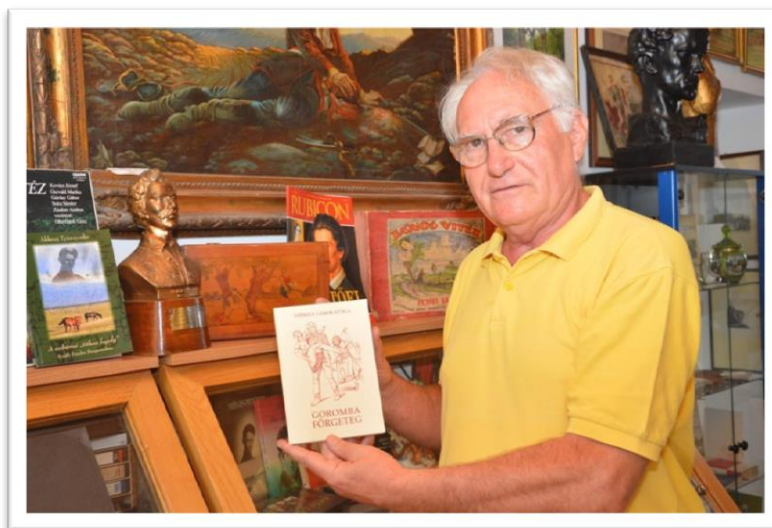
- Séta a Duna melléki emlékhelyeken, Hírmondó (Petőfi emlékszám) 1987. március
- Jöjj velem! Egy szép, hasznos kirándulás Sármellékre, Hírmondó, 1990. január
- Irodalomórák komplex esztétikai nevelési program szerint
- Komplex esztétikai nevelési program-Kunszentmiklóson (Magyartanítás, 1993/2. március 37-38. o.)
- Magyartanítás komplex esztétikai nevelési program szerint (Módszertani Közlemények, 1994. 34. évfolyam 1. szám 23-25. o.)
- Irodalmi műsor március 15-ére, „Üdvez légy születésed napján, magyar szabadság”(Módszertani Közlemények, 1993. 33. évfolyam, 1. szám 45-47. o.)
- Magyartanítás Kunszentmiklóson komplex esztétikai nevelési program szerint, Művelődésügyünk, 1994, 12.
- Magyartanítás komplex program szerint (Tehetség 95/4. 3. o)
- Hogyan tanítom Mikszáth Kálmán A néhai bárányát az általános iskolában?(Módszertani Közlemények? 1999. 39. évfolyam, 2. szám 88-9. o.)
- Hogyan tanítom Mikszáth Kálmán A néhai bárány című művét az általános iskolában? Hogyan tanítom...? (Módszertani tanulmányok 1999. 5-11.)
- „...ha élsz...győzd meg felőlem és igaz ügyemről a kételkedőket...”(Versmondó 1996. május, IV. évfolyam 1-2. szám)
- In memoriam Bege Márton, Petőfi Népe, 2000, június 16.
- Általános Művelődési Központ Általános Iskolája 2000/2001. (ismertető)
- Általános Művelődési Központ Általános Iskolája 2001/2002. (ismertető)
- Általános Művelődési Központ Általános Iskolája 2002/2003. (ismertető)
- Szeptemberi szavak, Hírmondó, 1989. szeptember
- Nagy ajándékot kaptam az élettől. öt évig voltam az ÁMK igazgatója, Szentmiklós Népe
- Petőfi és szülei Szabadszálláson Tóth Sándor helytörténész kutatásai alapján, Megjelent: HONISMERET, XXXVIII. évfolyam, 2010/6, 67-70. o.
- Hol született Petőfi Sándor? Irodalomismeret, 2012., 1. szám
- Egy kecskeméti tudós tanár, Dékány Rafael, Honismeret 2012/1.

- „...a róna, hol születtem”(A Petőfi szülőhelyvita), Az aradi Kölcsey Egyesület évkönyve 2013-2014, Arad, 2014 december
- Én a lelkem mélyén tiszasülyi vagyok, Tiszasülyi Hírmondó, 2015. július
- „...a róna, hol születtem”A Petőfi szülőhelyvita, Magyarok IX. világkongresszusa, Petőfi-konferencia, V. „Hamvainak elhozása végett...”, Budapest, 2016. augusztus 16-17, 31-34. o.
- Kunszentmiklós történelme, A régmúlttól napjainkig, Látnivalók, nevezetességek, Facebook, 2020.
- A leánykollégium története, Kunszentmiklósi értéktár, 2020.
- Ószentannától Nadwornáig Vitéz Molnár Andor őrnagy a Felvidék, Kárpátalja és Észak-Erdély visszavételében Mátészalka, Partium, XXVIII. évf.,1.szám, 2019.tavaszi, 124-től-133-ig
- Ószentannától Nadwornáig Vitéz Molnár Andor őrnagy a Felvidék, Kárpátalja és Észak-Erdély visszavételében Eger, Agria, XIV. évf.,4. szám, 2020, tél, 227-től- 236-ig
- A katolikus iskola története, Facebook, 2021.
- Kunszentmiklós és Varga Domokos, Kunszentmiklósi értéktár, 2020.
- Petőfi- és az 1848-as emlékek Kunszentmiklóson, Eger, Agria, XI: évfolyam, 3. szám, 2017, ősz, 226-tól-235-ig
- Találkoztam József Etus nénivel, Facebook, 2021.
- Barátság Tamási Gáspár bácsival, Tamási Áron író testvérével, Facebook, 2021.
- Városunk „fényességei” , Kunszentmiklósi értéktár, Facebook, 2021.
- Kunszentmiklós szülöttei a Vargha-fivérek, Kunszentmiklósi értéktár, Facebook, 2021.
- Történelmi kegyhely a Vajdasági Eleméren Kiss Ernő aradi vértanú sírja, Facebook, 2021.
- Szabó Magda: Emlékezz arra..., Facebook, 2021. április 20. Molnár Péterné: „Ez a város születésem helye, 1.rész, Facebook, 2021

Megjelent könyvei, amelyek állományunkban is megtalálhatók:

- Dunavecse
- Egy református lelkész és felesége a 20. században: Vargha Tamás és Vargha Tamásné
- Fejezetek a kunszentmiklósi református gimnáziumi könyvtár történetéből (Kisari Ottiliával közös munka)
- Felső-Kiskunság-Dunammellék (Szabó Sándorral közös munka)
- „Kiskunsági Szentmiklósnak ifjú népe”: A költő és a város: Petőfi Kunszentmiklóson (Fazekas Attilával közös munka)
- A költő és a város: Petőfi és Kunszentmiklós
- Kunszentmiklós a XXI. század küszöbén
- Magay Mária élete és munkássága (Sárai Szabó Katalinnal közös munka)
- „Tiszteletpéldány”: Baráth Ferenc és Molnár Ferenc találkozása a Budapesti Református Főgimnáziumban
- Valamint számos publikáció a Könyv és nevelésben, a Könyv Könyvtár Könyvtárosban, a Kincskeresőben és a megyei, illetve a helyi lapba

Megjelent könyvei, amelyek állományunkban is megtalálhatók:

- 100 régi nóta (Székely István pusztabíró 1874-es kézirata nyomán)
- Értekezés a kunoknak és jászoknak eredetéről... (Reprint Horváth Péter 1820-ban írt könyvéről)
- Fénylő fekete kő. Dokumentumregény
- Fülöpszállási múltidéző
- -Goromba fürgeteg (illusztrálta: Fazekas Attila)
- Hangulatok /Versek, novella/
 - 1. kiadást illusztrálta: Dinyés László
 - 2. kiadást illusztrálta: Fazekas Attila
- Kunszentmiklósi múltidéző
- Lány a pálfordulása (illusztrálta: Fazekas Attila)
- Lengj kék – fehér kun zászló
- Rauer Sturmwind (illusztrálta: Fazekas Attila) - Fülöpszállási múltidéző
- Szivárványos Kiskunság (Gilly Zsolttal közös szerkesztés)
- Publikációi a Redemptio, Bakér Mente, Petőfi Népe lapokban

Hagyatékok, különgyűjtemények könyvtárunkban

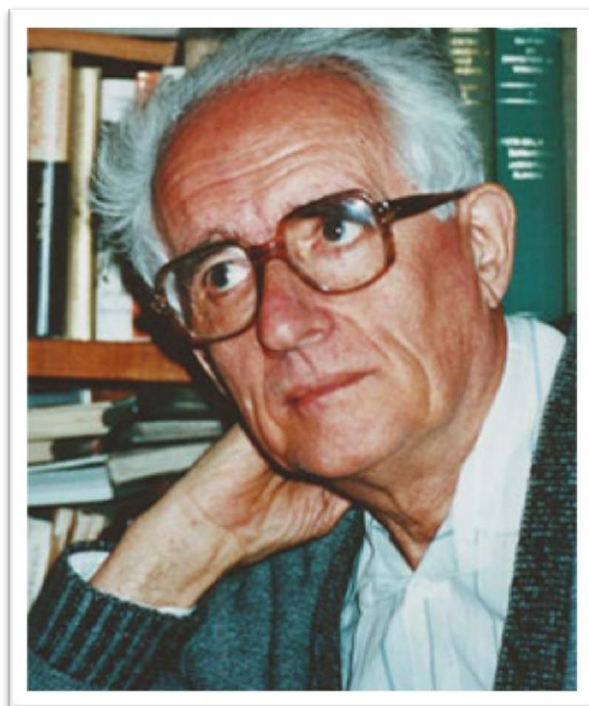
A hagyatékok, az ajándékok a könyvtárak számára roppant jelentősek is lehetnek. A mi esetünkben is elmondható ez, hiszen több Kunszentmiklóshoz kapcsolódó neves személy, könyvtárunknak adományozta hagyatékát, gyűjteményét.

Ezeket, különösen, hogy többféle dokumentumtípusról van szó, a helyismereti gyűjteménytől külön kezeljük, ún. különgyűjteményekben.

Könyvtárunknak Varga Domokos, Kossuth-díjas magyar író, városunk díszpolgára, és Galambos Sándor helytörténész hagyatéka, valamint dr. Jakab László különgyűjteménye található meg.

Kuriózum még Zolnai Imréné Táncos Mária kunszentmiklósi parasztasszony naplója.

VARGA DOMOKOS (Kunszentmiklós, 1922. október 8. – Budapest, 2002. május 12.)

Kunszentmiklós szülötte, városunk díszpolgára. Kossuth-díjas magyar író, újságíró. Vargha Tamás matematikatanár és Vargha Balázs irodalomtörténész testvére.

Varga Domokos 1922. október 8-án született Kunszentmiklóson Vargha Tamás és Magay Mária gyermekeként.

A József Nádor Műegyetem Erdőmérnöki Karán szerzett diplomát 1944-ben.

1945–1946-ban Debrecenben kataszteri mérnök, 1946-tól a debreceni Néplap munkatársa volt. 1947-től a Cserkészfiúk, a Március Tizenötödike szerkesztőjeként, 1948–1949 között a Szabad Népnél, később, 1954–1956 között az Irodalmi Újságnál dolgozott. 1949–1952 között a Magyar Rádió munkatársa, utána 2 évig szabadfoglalkozású író.

1948-ban feleségül vette Stolte Magdolnát. Hét gyermekük született.

1950-ben kizárták a pártból, mivel felesége féltestvére volt a Rajk-per egyik vádlottjának. Az 1953. júniusi politikai fordulat után Nagy Imre reformtörekvéseinek támogatója. A forradalom alatt

rádióműsorokat készített. 1956. november 12-én "Forradalmi Ifjúság" aláírással szovjetellenes röplapot készített. 1956. november 14-én a Nagy-budapesti Központi Munkástanács ülésén felolvasta Bibó István kibontakozási tervezetét, melyet Tóbiás Áronnal a Magyar Írók Szövetsége titkárainak jóváhagyásával vittek magukkal az ülésre.

1957. január 20-án letartóztatták. 1957. október 9-én a Legfelsőbb Bíróság 2 év börtönbüntetésre ítélte. 1958-ban szabadult. 1958-1968 között erdőmérnökként dolgozott, majd az Élet és Irodalom munkatársa lett. 1970-től szabadfoglalkozású író. 1992-től a Lyukasóra szerkesztője lett.

2002. május 12-én hunyt el Budapesten.

Varga Domokos 18 éves koráig Kunszentmiklóson élt, és ahogyan a Kies Kiskunság, szeretett Szentmiklós című könyvében vallja, számára „Kunszentmiklós a világ közepe” volt.

2002-ben, halála után a hagyatéka a Varga család jóvoltából könyvtárunkba került. A hagyatéknak sokféle és sokszínű.

Kéziratok:

Nagyon sok kézirat található a gyűjteményben (pl. a Mogyeriektől Mohácsig, Édesanyám sok szép szava, Kies Kiskunság stb... műveinek kézirata). De találhatók a gyűjteményben más szerzők Varga Domokosnak kritikára szánt írásai. Sok kézirat finn nyelvű, és a saját kutatásait is tartalmazza.

Levelek, képeslapok

Élete során nagyon sok levelet írt és kapott. Ezeket megőrizte, és ezek is bekerültek állományunkba. Többek között olyan hírességek hozzá írott levelei találhatók a hagyatékban, mint Janikovszky Éva, Tótkés László, Temesi Ferenc stb..

Van egy nagyon meghatározó levél, amit a nyaralásban lévő 6 éves Varga Domokos írt Kunszentmiklósról a nagymamájának.

Anyakönyvi iratok

A hagyatékban megtalálhatók a Varga és a Magay család eredeti anyakönyvi kivonatai, illetve egy Varga Domokos által összeállított, legépelt családfa, amely a szüleitől ágaztatja a családfát.

Díjak, kitüntetések

- Kunszentmiklós Város díszpolgára cím
- Év Gyermekkönyve díj
- A Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje

- Arany János-díj
- Károli Gáspár-díj
- Kossuth-díj
- Magyar Örökség Díj
- Fityisz díj

A hagyatékban megtalálható a Kunszentmiklós Város díszpolgára cím átadásakor elmondott beszédének kézírata.

Könyvek

Kunszentmiklósi témájú művei:

- Édesanyám sok szép szava. Kis magyar századelő
- Kies Kiskunság, szeretett Szentmiklós

Művei: Történelmi témájú könyvek:

- Emlékezzünk eleinkről. A magyarság rövid története
- Varga Domokos–Vekerdi László: Európa születése. Európa a IV-XIII. században
- Magyarország virágzása és romlása (Magyarország a XIV–XV. században)
- Lászlóffy Csaba–Varga Domokos: A magyarság rövid története. A kezdetektől 1526-ig;
- Lászlóffy Csaba–Varga Domokos: A magyarság rövid története. A reformkortól az első világháború végéig. Négy évtized 1918 után
- A mogyeriektől Mohácsig. A magyarság története 1526-ig
- Ős napkelet. Az írott történelem kezdetei (Mezopotámia és Egyiptom, az ókori India és Kína)
- Vér és arany. Magyarország 1849-1918 között (az abszolutizmus és dualizmus kora, 1982)
- Varga Domokos–Vekerdi László: A világ kereke. Az ember útja az őskortól az újkorig;

Bölcs Bagoly sorozat

- Erdei esztendő
- Népek kenyere

Regények

- Fiúkfalva. Regény
- Herman Ottó. A kalandos és küzdelmes sorsú nagy magyar tudós élete
- Ipiapacs; Magvető
- Kamaszkrónika. Vallomások és tünődések
- Kölyökkóstolató
- Kutyafulűek
-

- **Ismeretterjesztő könyvek**

- Aranyhomok
- Bábel tornya
- Budapest 315 színes képpel; szöveg Varga Domokos; fotó Benkő Imre et al
- Édes hazánk
- Ég és Föld
- Finn testvéreink
- Erdőkerülőben
- Jó játék a fény, az árnyék
- Jó játék a víz, a levegő
- Kiszlinger József sztahanovista esztergályos élete és munkamódszere
- Megújuló magyar tájak. Természetátalakító munkák Magyarországon
- Mezőgazdaságunk gépesítése az ötéves tervben
- Ormai Árpádné sztahanovista szövőő élete és munkamódszere
- Pruzsinszky József sztahanovista esztergályos
- Rejtelmes világ (Kérdések könyve 2.)
- A Szampó népe
- Tisztelt családom, -od, -ja
- Vizek könyve

Elbeszélések, novellák:

- Íróiskola. Tollforgatás mesterfokon
- Késsel soká, örök tél! Varga Domokos költeményei
- Nem születünk szülőnek. Tapasztalatok, tanulságok, töprengések
- Ritkaszép magyar népmesék (1998)
- A tölgyfa tetején. A szerző válogatása életművéből; Triolor, Bp., 2000 (Örökségünk)
- Víg játék – végjáték; Hét Krajcár, Bp., 2002 (Varga Domokos válogatott művei)

GALAMBOS SÁNDOR (Budapest 1930- Lugano 1995)

tanár, helytörténész

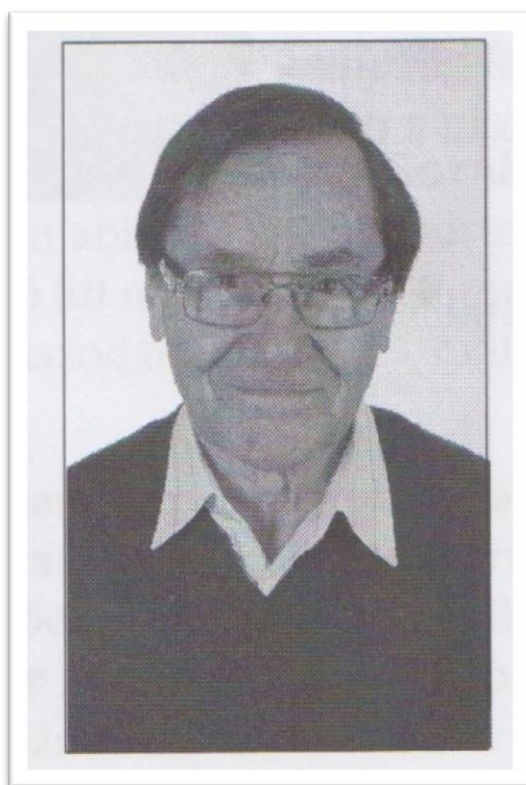
Szabadkán kezdte meg tanulmányait. Kaposváron érettségizett, majd a pécsi tanárképző főiskolán szerzett magyar-történelem szakos diplomát, valamint színi-rendezői képesítést. Tasson kezdett tanítani, majd a kunszentmiklósi általános iskolához került, ahol 1972-től 1987-ig igazgató volt. 1957-ben megyei szakfelügyelői megbízást kapott. A helyi közélet, a közművelődési és a sportélet közismert szervező, vezető szereplője volt Kunszentmiklóson. Helytörténeti kutatásait több kismonográfiában adta közre.

Művei:

- Honti Lajos életútja
- Kunszentmiklós a két világháború között
- Kunszentmiklós népének felszabadulás utáni első évei
- Kunszentmiklósi Gyöngyös bokréta története
- A kunszentmiklósi római katolikus „Constantin” polgári fiú-leányiskola története
- Nyakvágó csárda
- Petőfi és Kunszentmiklós

Édesapja hagyatékát dr. Galambos Dénes képviselő adományozta könyvtárunknak. A hagyatékban sok kézirat (történelemmel (Rákóczi Ferenc élete, a nagy francia forradalom stb...) kapcsolatos, irodalommal kapcsolatos (Ady Endre stb...) található. Könyveiből válogatva kerültek dokumentumok könyvtárunkba, melyek elsősorban történelemmel foglalkozó dokumentumok. Több évtizedig volt pedagógus és igazgató. A hagyatékban nagyon sok iskolai élettel, eseményekkel kapcsolatos fénykép és kézirat található. Nagyon sok tablókép is színesíti a palettát.

DR. JAKAB LÁSZLÓ

Édesapja orvos volt Kunszentmiklóson. Iskoláit lakóhelyén végezte, 1960-ban érettségizett, majd 1965-ben fogorvosi diplomát szerzett. 1969-ig Szabadszálláson dolgozott, majd Kunszentmiklóásra jött, ahol nyugdíjazásáig dolgozott.

Az 1960-as években több dokumentum-és természetfilmet forgatott, majd 1972-től 1975-ig szervezte és vezette a TIT Herman Ottó Értelmiségi Klubot. A helyi sajtónak évtizedekig munkatársa volt, a Bakér Mente című helyi lap egyik alapító szerkesztője. Több egészségügyi témájú cikke jelent meg (Orvosi Hetilap, Medicus Universalis, Quintessenz, Fogorvosi Szemle).

2020-ban elköltözött Agyagosszergényre. Hatalmas helytörténeti, helyismereti gyűjteményét könyvtárunknak adományozta.

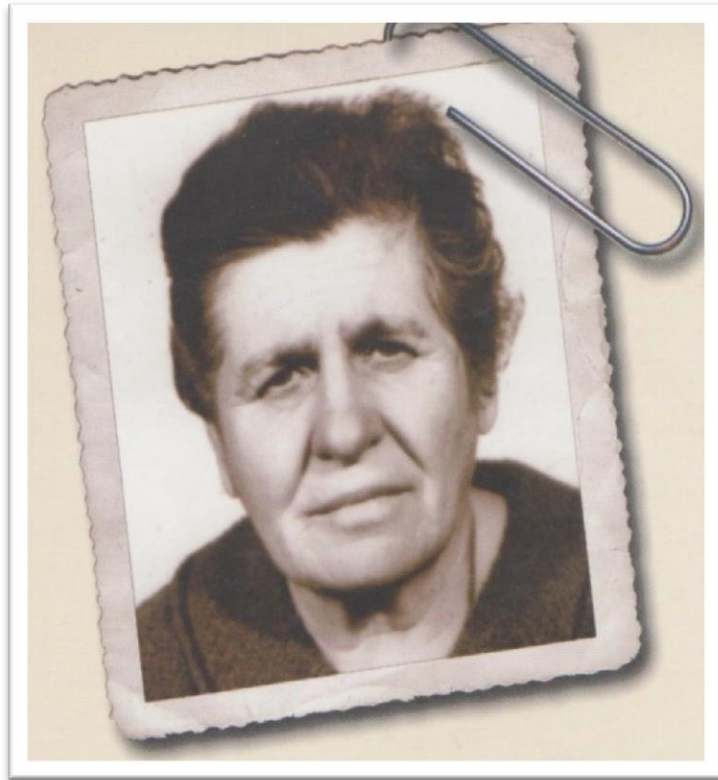
A gyűjtemény tartalma:

- fényképek

- filmek
- kiállítási anyagok
- kéziratok

ZOLNAI IMRÉNÉ

TÁNCZOS MÁRIA

Hagyatékunkban található Zolnai Imréné Tánczos Mária kunszentmiklósi parasztasszony naplója. Ezek felhasználásával készült Balogh Mihály válogatásával „... én szeretek írni”: Egy kunszentmiklósi parasztasszony válogatott írásai című könyv. A könyv 2013-ban jelent meg és megtalálható gyűjteményünkben.

Zolnai Imréné fiatalasszony korában kezdett naplót írni, papírra vetni életét, sorsát. Első feljegyzései 1956-os keletkezésűek, majd 1959 nyarától rendszeresen ír iskolás füzetekbe. A maga örömeire írt. Élete inkább a küzdelmekről, a nehéz munkáról és a szenvedésről szólt, derül ki írásaiból. Számára napi igény volt az írás. Írásainak nagy része visszaemlékezés, amelyből kirajzolódik egy ember sorsa, háttérben a 20. század eseményeivel. Nagyszerű kor-és helytörténeti dokumentum, amelyből megismerhetjük egy küzdő, vívódó nő életútját.

Kunszentmiklós a helyismereti állományban

Könyvtárunkban számos olyan dokumentum található, amely Kunszentmiklósról szól vagy kunszentmiklósi szerző által publikált mű. Különböző témakörökben, különböző műfajokban megjelent dokumentumokról van szó, amelyek természetesen helyismereti állományunkban mind megtalálhatóak.

Baski Imre

- A Crimean Turkic-Tatar Glossary from the 17th Century
- Csagircsa
- A kazak madijar nemzetségnév és a magyar népnév állítólagos közös eredetéről
- A keresztény vallási terminológia megjelenése és változatai a kun Miatyánk-fordításokban
- A kun nyelv helye a török nyelvcsaládban és emlékei a Nagykunságon
- Onomasticon Turcicum. Turkic Personal Names as collected by László Rásonyi
- On the Ethnic Names of the Cumans of Hungary
- Rabbin duasi eski Kumanca tercümeleri hakkında notlar
- Szentkatolnai Bálint Gábor keresztény tatár nyelvi és népköltési gyűjtése
- Tamgas and Names
- Vaskapuk

Bernáth Sándor:

- Kunszentmiklós régi képeslapokon és emlékekben
- A régi Kunszentmiklós

Csányi Ignácné

- A kunszentmiklósi zenész cigányság története
- „A muzsikusnak dalból van a lelke”

Dániel Szabó Ilona

- Népballadák szövött falikárpiton
- Vallomás

Dinyés László

- Cacus barlangjában: Versek 2003-2004

- Időölő: Versek 2007-2013
- Virág Gedeon 1848/49-es huszártiszt élete

Fazekas Attila

- 80 nap alatt a Föld körül (Jules Verne regénye alapján)
- Ben Hur
- A birodalom visszavág
- Botond
- Csillagok háborúja 1-2
- Farkas Győző
- Focisuli
- Gemini-jelentés 1: Ikervadászat (Írta Korcsmáros Péter regénye alapján Bayer Antal)
- Hód
- „Kiskunsági Szentmiklósnak ifjú népe”: A költő és a város: Petőfi Kunszentmiklóson (Balogh Mihállyal közös munka)
- A Neutron-akció
- A pergamen rejtélye
- Perseus kapitány
- Rejtő-sorozat 22: Az úr a pokolban is úr
- Semmi Áron
- Sikerfilmek képregényben sorozat: A Beverly Hills-i zsaru / Malom a pokolban
- Sikerfilmek képregényben sorozat: A bolygó neve halál / A halálosztó
- Sikerfilmek képregényben sorozat: Veszélyes őrző / Kobra
- Támadás a Föld ellen
- A teljes Gemini-jelentés (Írta Korcsmáros Péter regénye alapján Bayer Antal)
- A Triton-gyilkosságok
- Tűzvihar 1956 (Írta Bán Mór)

Illyés Bálint

- De jól esett annak dolga, ki Sz. Miklósnak lakhatik: XVIII. századi helyi kéziratok
- „Kedves kis hazánk...”: Kunszentmiklós a redemptiótól századunkig
- Kiskunsági krónika

Jakab László:

- Visszapillantó

Dr. Miklóssy János

- A budapesti prostitúció története
- Egy kiváló testnevelő tanár emlékezete (Sorok idős Miklóssy Jánosról)

Naszvadi György

- Beh kedvesek vagytok nekem: Szilánkok és emlékképek
- Szárba szökken a vetés

Németh Zoltán

- Porladó kövek – A Kunszentmiklósi Főszögi Öregtemető sírkövei. Dr. Mokcsay Zoltán – főispán
- A szentmiklósi Virágh család (Kecskemét, 2006.);

Sitkei Béla:

- A hely, ahol élünk: Ismerős arcok
- Nagy Bakér Mente könyv
- Újságíró éveim
- Volt egyszer egy negyedik E

Szabolcsi Erzsébet:

- Forrás legyél

Szabó Sándor

- Balogh Mihály – Szabó Sándor: Felső-Kiskunság – Dunamellék

Cs. Szabó Sándor

- Egy korsó sör
- Koppány
- Koppány fiai
- Luther 1.

- Luther 2.
- Prón (A programozott klóntermék)
- Tábori szentfazék – egy kezdő táborvezető viszontagságai

Rudinszki István

- Bakér –parti fűzfák I-V. kötet
- Enyém a szerencse, hogy vőfély lehettem
- „... A hintából régen kinőttem...”: Emberi sorsok Kunszentmiklóson II.)
- „Kidőlt keresztfák”: Emberi sorsok Kunszentmiklóson I.)
- Szentmiklósi harangok I. : Lakodalmi szokások Gyergyószentmiklóson

Vargha Balázs

- "Állok Dunánk szélén a pesti parton...". Irodalmi városképek
- Arany János játéka
- Berzsenyi Dániel (kismonográfia)
- Csokonai Emlékek (szöveggyűjtemény)
- Csokonai verseinek első kiadásai (tanulmány)
- Csokonai Vitéz Mihály
- Csokonai Vitéz Mihály alkotása és vallomása tükrében
- Gyermekirodalom (tanulmány)
- A gyermekkönyvtárak állományának elemzése
- Játékkoktél (nyelvi játékok)
- Játékoskönyv
- Játsszunk a szóval! (nyelvi játékok)
- Jelek, jelképek, jellemek. Irodalmi és nyelvészeti tanulmányok
- A kétszáz éves Berzsenyi (Irodalmi előadások)
- Krónika. Vargha Balázs ezidei krónikás deák karácsonyi elekcíós verse
- Magyar várak. Gink Károly felvételei
- Vargha Balázs–Nemeskürty István: Művészetre nevelés a családban
- Nyelv, zene, matematika (Dimény Judittal és Loparits Évával)
- A szabadpolcos közművelődési könyvtár (tanulmány, Sallai Istvánnal)
- Szeretnél játszani? Játékok tíz éven aluliaknak
- Tájékoztató az olvasótáborokról a könyvtárak számára

- Társasjátékok könyve
- Társasjátékok könyve; 2., bőv. kiad.
- A tücsök és a hangyák (verses képeskönyv)
- Új magyar szobrászat (tanulmány)
- Vitás didaktikai kérdések; Könyvtártudományi és Módszertani Központ, Bp., 1970

Vargha Tamás

- Játsszunk matematikát! 1- 2.
- Kis geometria (Budapest, 1956)
- Matematikai logika kezdőknek 1-2. (Budapest, 1960, 1966)
- Népszerű algebra
- Teaching School Mathematics (társszerző: Willy Servais)

Időszaki kiadvány

Helyi lapunk a Bakér Mente

Könyvtárunk megjelenése óta gyűjti a Bakér Mente című, havonta megjelenő lapot.

A Bakér Mente című helyi, Kunszentmiklós-párti havilapot 25 évvel ezelőtt, 1990-ben a három alapító szerkesztő, Balogh Mihály, dr. Jakab László, és Sitkei Béla indította útjára. A lapalapító a RENOVA Szövetkezet volt, kiadója pedig a Sitkei Béla tulajdonát képező Nexus Betéti Társaság. Ő volt a főszerkesztő, és egyben a felelős kiadó is. A kezdetektől fogva Kunszentmiklós-párti lapként deklarálták, és ezt mind a mai napig a lap vezérelvének tekinti a jelenlegi tulajdonos, a Bakér Mente Egyesület is. Nincs tudomásunk arról, hogy az országban létezik olyan nem állami, nem önkormányzati tulajdonú helyi havilap, amely megérte volna a negyed évszázadot. A lapot 2011 júliusában vette át a Bakér Mente Egyesület, ettől kezdve ő a tulajdonos. Az egyesületi döntés az volt, hogy a lap struktúráján, megjelenési formáján nem kíván változtatni, mert a több mint két évtizedes tapasztalat alapján a lap ily módon része Kunszentmiklós kulturális életének. Az is elhatározás volt, hogy a tartalom és a stílus tekintetében sem kívánatos alapvető változtatás, az újság nem akar elbulvárosodni, meg kívánja őrizni a nyugodt, kiegyensúlyozott hangnemet. Mindazonáltal a Szerkesztő Bizottság arra is törekedett, hogy tegye pezsgőbbé a lapot, ezért először három, később pedig még egy rovat indult havi illetve kéthavi rendszerességgel, amelyek a visszajelzések szerint valóban színesítik az újságot. Megmaradt azonban a Bakér Mente tagolása, így a "Mi kis városunk" cím alatt a legfrissebb és legfontosabb információkat adja közzé, a "Közös dolgaink" a mindenkit érintő témaköröket dolgozza fel, a "Kikiáltó" a lapban rendszeresen megjelenő hirdetéseket publikálja. A "Hajrá Miklós" cím alatt, a szerencsére jó színvonalú sportélet eseményeit közvetíti, a "Kegyelet" értelemszerűen az elhunytakra való emlékezések oldala, a "Láttuk-Hallottuk" cím alatt többnyire a megvalósult kulturális és egyéb programokról szóló beszámolók találhatók.

A Bakér Mente 25 éven keresztül hitelesen tájékoztatta Kunszentmiklós lakosságát. Folyamatosan adott hírt a város kulturális, sport, közéleti, politikai eseményeiről, külön kiemelve az önkormányzati tevékenységet. A lap jelenleg 1000 példányban jelenik meg, ami azt jelenti, hogy megítélésünk

szerint a település lakosságának fele rendszeres olvasója a Bakér Mentének. Az elmúlt 25 évben több, más jellegű kiadvány is megjelent, de ezek részben csak időszaki lapok voltak, illetve rövid regnálás után megszűntek.

Múltunk nagyjainak arcképcsarnoka

Kunszentmiklós város több híres emberrel büszkélkedhet, akikre a mai napig büszkék vagyunk.

Ács Károly (Bankháza-pusztá, 1823. júl. 14. – Budapest, 1894. március 1.) Költő, műfordító, földbirtokos. A család ráckevei, az apa, Ács Gergely fia születésekor a Kiskunsághoz tartozó bankházai bérleményen gazdálkodott. Alsó iskoláit Ráckevén, majd a kunszentmiklói református algimnáziumban végezte, Kelemen Gergely tanítványaként. 1838-tól a Kecskeméti Református Kollégiumban tanult. Itt kötött barátságot Jókai-val, majd 1843-ban Petőfivel. Pesten joggyakornok, majd 1844-től ügyvéd, utóbb Pest megyei tisztviselő. Részt vett a szabadságharcban, a megyei közigazgatás különböző posztjain szolgált. Amikor az osztrák csapatok a Tisza vonalán túlra szorították a honvédsereget, Kunszentmiklóson, Kalocsán, Solton irányította a nép ellenállását, gerilla csapatot szervezett és fegyverzett föl, népgyűlést tartott. Világos után hónapokig bujdosott, majd a Száván átkelve török földre szökött, ott azonban osztrák határőrök elfogták és visszahozták Pestre. Hadbíróság elé került, és 1851. november 18-án kötél általi halálra ítélték, felségárulás vádjával. Ezután 169 napot töltött a siralomházban, ekkor császári kegyelemben részesült, és a teljes vagyonelkobzás mellett hatévi várfogságra. Josefstadtban töltötte büntetését, s a fogságban szomszéd népek nyelveit tanulta. Szabadulása után kezdetben idegen nyelveket tanított. 1861-ben és 1865-ben országgyűlési képviselőnek választották a szentendrei kerületben, és biztosítási tisztviselőként is működött. Írásai a korabeli lapokban jelentek meg, nyelvtankönyveket szerkesztett, behatóan foglalkozott a szerb és román népköltéssel. Vagyonát végrendeletében közcélokra hagyta, többek között a kunszentmiklói gimnáziumra is.

Főbb munkái: *Virágok a román népköltészet mezejéről* (Pest, 1858.); *Még három román népballada* (Pest, 1871.)

Irodalom: Krizsán László: *Szolgálni nemzetemnek. Ács Károly életútja* (Ráckeve, 1990.)

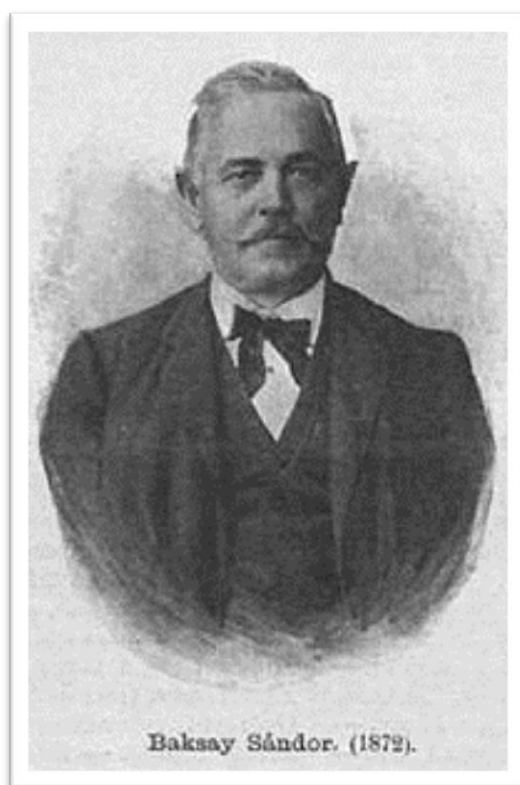
Aczél József (Kunszentmiklós, 1862. febr. 6. – Fiume, 1931?) Középiskolai tanár Aczél László testvéröccse. Elemi iskoláit és az algimnáziumot szülőhelyén végezte, s a Budapesti Református Főgimnáziumban érettségizett 1880-ban. Egyetemi tanulmányait is Pesten végezte, ugyanott doktorált (1890), majd középiskolai tanári vizsgát tett. 1885-től 1890-ig középiskolai tanárként működött Beregszászon, Kisújszálláson, Nagykőrösön, Nagyváradon, Mezőtúron, Marosvásárhelyen

és Hajdúnánáson. 1896-tól a Fiumei Állami Felső Leányiskola tanára, 1915-től igazgatója. Trianon után nyugállományba vonult, de Fiumében élt továbbra is. Novellákat, értekezéseket és irodalomtörténeti dolgozatokat írt 1883 óta a *Fővárosi Lapokba*, *Pesti Naplóba* (Szentmiklósi álnévvel), Magyarország és a Nagyvilágba stb.

Munkái: *Szomorú idők. Történeti elbeszélés az ifjúság számára* (Pozsony, 1887.); *A Balaton. Hydrographiai leírás* (Budapest, 1889.); *A török hódítás okai Magyarországon* (Mezőtúr, 1894.); 1914-től szerkesztette a fiumei leányiskola értesítőit.

Aczél László (Kunszentmiklós, 1849. jan. 3. – Nagyszőlős, 1906. dec. 24.) Tanfelügyelő, pedagógiai író, Aczél József testvérbátyja. Tanulmányait szülőhelyén kezdte, és a debreceni református főiskolán végezte. Bölcsészeti és jogi tárgyakat hallgatott, bírói vizsgát is tett, de aztán a pedagógiai szolgálatába lépett. 1878-ban jelent meg első pedagógiai témájú értekezése *Házi nevelésünk hibái* címmel Pozsonyban, ahol a magyar kör titkáráként működött. A nőnevelésről szóló cikkei a Pesti Naplóban jelentek meg részben saját neve, részben Szentmiklósi név alatt. Így figyelt fel rá Trefort Ágoston közoktatásügyi miniszter, s az újonnan szervezett Ugocsa megyei tankerület tanfelügyelőjévé nevezte ki 1880-ban. Ugocsa iskolái elhanyagolt állapotban voltak. Aczél fellendítette a megyében az iskolaügyet. Megszervezte Nagyszőlősen 1881-ben a polgári iskolát, amelyben az 1890/91-es tanévben Bartók Béla is tanult. Aczél adott a helybeli elemi iskolában tanító Bartóknénak egyévi szabadságot, hogy fiát zenei téren tovább taníttathassa. Egymás után állította fel a megyében az állami iskolákat. Nemcsak a kultúrát, hanem a nép anyagi jólétét is igyekezett előmozdítani, mert meggyőződése volt, „hogya a lakosság anyagi jóléte szorosan össze van kapcsolva szellemi műveltségével”. Nagyszőlősen a Korlátos alatt és a Feketehegy lejtőjén „példaadással igyekezett a lakosságnak a kertészethez, gyümölcsösök alakításához és a haltenyésztéshez kedvet csinálni”. 1887-ben Bereg megye tanfelügyelőjévé nevezték ki, de ő ezt nem fogadta el, Ugocsában kívánt maradni. 1895-ben királyi tanácsosi címet kapott. Élete utolsó éveiben írta a megye művelődéstörténetét bemutató munkáját. Nagyszőlősen temették el kedvenc tartózkodási helyén, a korlátosi hegyoldalon. Özvegye, Perényi Lujza bárónő díszes mauzóleumot építtetett sírhelyére, amelyen ez a felirat olvasható: „Vándor, állj meg, s mondd meg Spártának: itt nyugszik hű fia, ki a hazáért vérzett el.”

Munkái: *Az Ugocsa megyei tankerület népoktatásának 1882. évi állapota* (Szatmár, 1883.); *Ugocsa megye ismertetője* (Miskolc, 1902.); *Ugocsa vármegye népoktatás-ügye 1880- 1902* /Bev.: Aczél József/ (Budapest, 1908.)

Baksay Sándor (Nagypeterd, 1832. aug. 1. – Kunszentmiklós, 1915. jún. 18.): református püspök, író, költő, műfordító, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja 1884-től, rendes tagja 1903-tól, tiszteletbeli tagja 1910-től. Curgói gimnáziumi tanulmányok után a teológiát Kecskeméten végezte, ahol szerkesztette a *Korány* c. diáklapot. Kecskeméten, majd Halason tanár, 1862-től lelkész Érsekcsanád, 1866-tól haláláig Kunszentmiklóson. A Solti Egyházmegye főesperese. 1904-től a Dunamelléki Református Egyházkerület püspöke. 1872-től a Kisfaludy Társaság, 1908-tól a főrendiház tagja. Regényeiben és elbeszéléseiben a kálvinista falu szűk világában élő egyszerű emberek sorsát ábrázolja. A munkáiban feldolgozott baranyai és kiskunsági néprajzi megfigyelései forrásértékűek.

Fél évszázadon át viselte gondját Kunszentmiklós algimnáziumának, főgimnáziummá fejlesztette azt, és a könyvtárát, valamint vagyona jelentős részét hagyta az iskola továbbfejlesztésére. A felsőgi református régi temetőben nyugszik. Egy utca és a református gimnázium viseli a nevét.

Fontosabb művei: kunszentmiklósi papként magyarra fordította Lucanus *Pharsaliáját* (Pest, 1869), ógörögből rímes alexandrinusokban lefordította az egész *Iliászt* és az *Odüsszeia* első kilenc énekét.

Szépirodalmi művei a *Gyalogösvény* (Bp., 1887) és a *Szederindák* (Bp., 1891) c. elbeszéléskötetek, valamint a *Dáma* (történeti körkép, Bp., 1899); *Pusztai találkozás. Patak banya* (Bp., 1907)

Néprajzi-honismereti írásai: *A magyar népviselet* (Az Osztrák-Magyar Monarchia írásban és képben, III., Bp., 1888); *Magyar népszokások. A Jász Kunság* (Az Osztrák-Magyar Monarchia írásban és

képben, VII., Bp., 1891); *A Mecsek környéke (Az Osztrák–Magyar Monarchia írásban és képben*, XIII., Bp., 1896);

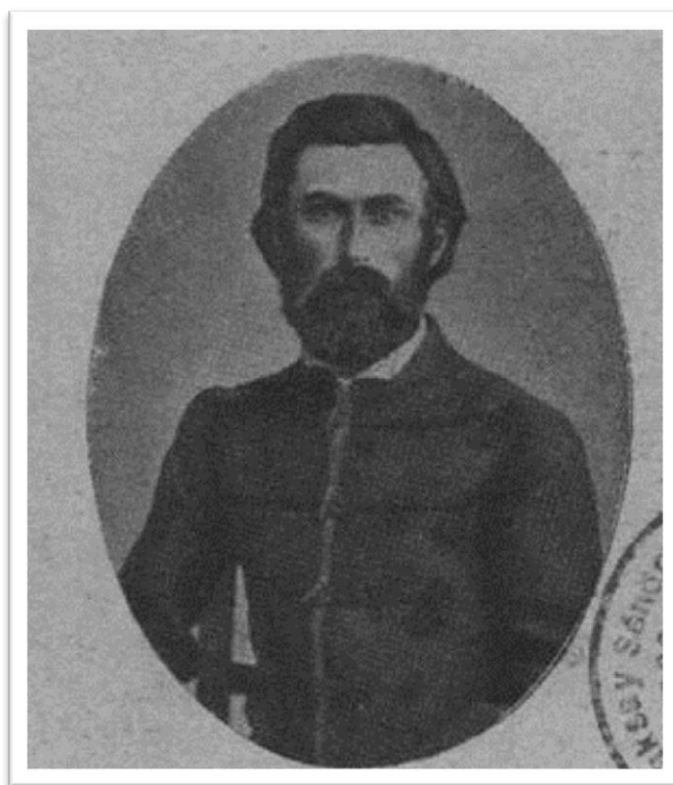
Összegyűjtött irodalmi dolgozatait három kötetben sajtó alá rendezte Kéky Lajos (Bp., 1916). Egyházi beszédeit kiadta Hetessy Kálmán négy kötetben 1930-1933-ban.

– Irodalom: Kozma Andor: *Emlékbeszéd Baksay Sándor tag felett* (MTA Emlékbeszédek, XVII. 13.); Kéky Lajos: *Baksay Sándor* (Bp., 1917); Schöpflin Aladár: *Baksay Sándor (Magyar írók. Irodalmi arcképek és tollrajzok*, Bp., 1919.)

Balog József (Fehérvárcsurgó, 1797. ápr. 11. – Kunszentmiklós, 1860. márc. 14.) Orvos, Pesten végezte az orvosi tanfolyamot, és 1830-ban kapta meg az oklevelét. Kunszentmiklóson telepedett le, előbb városi orvos, majd 1833-tól a Kiskun Kerület főorvosa lett. 1846-ban politikai nézetei miatt Szluha Imre Jászkun főkapitány elmozdította állásából. A forradalom után rehabilitálták, a képviselőválasztáson Petőfi támogatója volt. Szerteágazó tudományos munkásságot is folytatott, különböző gyakorlati célú tudományos kísérleteket végzett. Világos után egyre szegényebben élt, 1850-ben a könyvtárát is kénytelen volt eladni az Olvasó Társaságnak. A város költségén temették el, sírhelye ismeretlen. Ma utca viseli a nevét a városban.

Természettudományi és tudományos ismeretterjesztő cikkeket írt a *Tudományos Gyűjteménybe* (1829. 1838.), az *Orvosi Tár* (1832.), a *Kémlő* (1836.), a *Hasznos Mulatságok* (1836–37.), a *Társalkodó* (1836–37.), az *Ismertető* (1837–38. 1840.), a *Honművész* (1837. 82. sz.) és a *Regélő* (1840. 33. sz.) című folyóiratokba, valamint a *Vasárnapi Ujságba* (1855. 24. sz.). Témái sokszínűek, írt a koleráról, egy praktikus ürgecsapdáról, a vándorszínészetéről, a szikjavításról, több tudósítást küldött Kunszentmiklósról.

Munkái: *A jó praktikus. Melyről az orvos-doktori rang megnyerésekor értekezett* (Pest, 1830.); *Tanakodás az ekéről* (Pest, 1837.); *A magyarországi székes vidékek természettudományi tekintetben* (Buda. 1840.) /*Természettudományos pályamunkák* II. kötet. Az MTA-tól 100 arany jutalomban részesült./

Bankós Károly (Izsák, 1821. febr. 22. – Kunszentmiklós, 1905, febr. 26.) Jogász, bíró. Édesapja Bankós János fülöpszállási kun redemptus, édesanyja a szabadszállási Gózon Zsuzsanna. A család a kis Károllyal az 1830-as évek elején Kunszentmiklóstra költözött, a mai Rákóczi utcában a fogadó utáni harmadik házba. Két, jóval idősebb bátyja már saját családdal bírt ekkor. Az apa 1833-ban elhunyt. Károly Kunszentmiklóson kezdte tanulmányait, egy évet Lőcsén tanult, majd a Kecskeméti Református Kollégiumba került, ahol jogot végzett 1841-ben. Ezután Pesten folytatott joggyakorlatot, egyúttal vegyészeti tanulmányokkal is foglalkozott. Az ügyvédi vizsga letétele után 1844-től Kunszentmiklóson élt és – egyéb lehetőség híján - gazdálkodott. Egyik vezetője volt az 1840-es évek második felében a politikai viszonyokkal elégedetlen ifjabbok szerveződött kiskun kerületi ellenzéknek. Petőfivel valószínűleg még gyermekként, Szabadszálláson ismerkedtek össze, s a barátságuk Bankós pesti jurátussága idején vált szorosossá. Petőfi az 1840-es években, kunszentmiklósi látogatásai idején mindig Bankósék vendégszeretetét élvezte, ott írta szentmiklósi verseit is. Bankóst 1848 májusában városi tisztségre választották, „gyámatya” lett. Vezető szerepet játszott Petőfi választási küzdelmeiben, nemzetőrként részt vett a délvidéki harcokban, egy kiskaliberű taracküteg parancsnokaként, 1849-ben pedig a város albírója is volt.

Világos után visszahúzódott a közélettől, 1857-ben megnősült, a város szélén épített házat. Környezete nagy tudású különcnek tartotta. A kiegyezés után újból tisztséget kapott, törvényszéki bírónak, majd 1872-ben járási albírónak nevezték ki. 1888-ban vonult nyugalomba. Petőfi és a barátságuk emlékét haláláig őrizte, ápolta Bankós. Az idős kori, különc Bankósnak Baksay Sándor

állított szépirodalmi emléket a *Pusztai találkozás* című elbeszélésében, Csont Ábel alakjában. A felsőégi református temetőben nyugszik. Ma utca viseli a nevét a városban. Bankós irodalmi működésére hatott Petőfi barátsága. Többször küldött tudósítást a fővárosi lapokba névvel, névtelenül vagy egy nagy pont jellel. Írásai megjelentek a *Pesti Divatlapban* (1844, 1845), a *Pesti Hirlapban*, az *Életképekben* és a *Marczius Tizenötödikében*. (1848). Világostól a kiegyezésig írt tudósításokat a *Magyar Hirlapba* az 1850-es évek elején, a *Vasárnapi Ujságban* értekezett az 1850-es 60-as évek fordulóján a tárogatóról és a villámokról, és tudósította a hatvanas évek első felében a *Jászkunság* c. lapot is. Petőfivel váltott leveleit s a költőről szóló visszaemlékezéseit a korabeli lapok közölték.

Banyák Kálmán (Kunszentmiklós, 1927. – Las Vegas, 1993.) Régi muzsikus cigány családba született. Tehetségére már kisgyermek korában fölfigyeltek. Már tizenkét évesen megnyert egy felnőtteknek rendezett nemzetközi versenyt. Tehetős kunszentmiklósi polgárok fogtak össze a negyvenes évek első felében, hogy anyagilag támogassák zenei tanulmányaiban. Fiatalon kapott Reményi-díjat. Az ötvenes évek elején a miskolci színházhoz került, onnan Ferencsik János elhívta az Operaház koncertmesterének. A Zeneakadémián Zathureczky Ede növendéke volt. Gyakran koncertezett a Bartók Teremben, és több lemezfelvétel is készült vele. Lemezre vette Paganini híres *Molto Perpetuóját* is. 1955-ben a Hungária Kávéházban a kor legjobb cigány zenészeiből alakított zenekart, majd még abban az évben egy kamarazenekarral Lengyelországban és Svájcban

koncertezett. 1956-ban elhagyta az országot, előbb Bécsben játszott, egy magyar disszidensekből alakult szimfonikus zenekarban, majd Amerikába ment. Pályafutását Yehudi Menuhin segítette, akivel még Pesten ismerkedett meg, a világhírű hegedűs zeneakadémiai koncertje során. A bohém zseni a próba végén szó nélkül odalépett Menuhinhoz, kivette a hegedűjét a kezéből, és eljátszotta Paganini bravúrszámát – egymás után kétszer. Ezután ismét csak szó nélkül távozott. Menuhin az otthonában kereste föl a magyar zenészt, és a két művész összebarátkozott. Banyák Amerikában Yehudi Menuhin ajánlásával lett a NewYork-i Filharmonikusok koncertmestere. Ott fejezte be zenei tanulmányait, Jasha Heifetznél szerzett diplomát. Játszott a Las Vegas-i szimfonikusoknál, majd első hegedűs lett a világhírű Wayne Newton zenekarában. Halála előtt lemezre vette a hegedűirodalom legnehezebb darabjait és elküldte szakmai vetélytársainak. Hamvait saját kívánságára hazahozták, sírja az alszögi temető bejárata mellett található. Egyik barátja így jellemezte: „Véleményem szerint ő volt az évszázad hegedűse.”

Lemezei igazi ritkaságok. Néhány fölvétele elérhető a you tube-on.

Irodalom: Halper László: *Zenészlegendák. Legendás történetek legendás romazenészekről* (Bp., 2013.)

Baranyi Pál (Kunszentmiklós, 1944. okt. 3.- Kunszentmiklós, 1994. júl. 17.) Általános iskolába Kunszentmiklóson járt, 1959 és 1963 között technikumot végzett Budapesten. 1963 őszétől egy éveig technikusként dolgozott a fővárosban a Gyárkérmény-, Kazán és Kemenceépítő, Hő- és Savszigetelő Vállalatnál. Utóbb sorkatonai szolgálatát töltötte, majd 1968 júniusában belépett a Bács-Kiskun Megyei Lapkiadó Vállalathoz, újságíró gyakornoknak. Színvonalas, igényes újságírói közösségbe került a *Petőfi Népe* című megyei napilapnál, sokat tanult idősebb kollégáitól, miközben a saját tehetsége is hamar kibontakozott. Egyik kollégája iránti szolidaritásból azonban 1970 októberében kilépett, elhagyta Kecskemétet, és Székesfehérváron helyezkedett el, szintén újságíróként. A *Fejér Megyei Hírlapnál* 1984-ben lett a sportrovat vezetője, később vezette a gazdaságpolitikai rovatot is, majd rövidesen főszerkesztő-helyettes, 1986-tól pedig a lap főszerkesztője lett. 1990 októberétől a főszerkesztői munka mellett a lap dolgozóit tömörítő Út Kft. és a WAZ GmbH által alapított - az összes dunántúli napilapot tömörítő - Király Kiadói Kft. ügyvezető igazgatói tisztét is betöltötte. Elévülhetetlen érdemeket szerzett a rendszerváltás idején a vidéki újságírás átszervezése, demokratizálása körül. Elsőként harcolta ki az országban a helyi kábeltelevízió lehetőségét, és ugyancsak az elsők között indított a hivatalos - akkor még pártlapként megjelenő - megyei napilap mellett városi hetilapot. A sok feszültséggel járó, kemény munka fölörölte egészségét. 1994 nyarán a fehérvári kórházból a saját felelősségére hazajött, hogy megfürödjön a Dunavölgyi Főcsatornában. Rövid, szinte már rituális fürdés után a víz partján érte a szívhalál.

Az újságírói munkán belül a szerkesztés és a szervezés voltak a legfőbb erényei, de számos emlékezetes cikke, írása máig föllelhető a két megye archív lapjaiban.

Baráth Ferenc (Kunszentmiklós, 1844. nov. 3. – Budapest, 1904. szept. 5.) Tanár, irodalomtörténész, író. Iskoláit Kunszentmiklóson kezdte, Nagykovácsán érettségizett 1861-ben, tanára volt Arany János is. A református teológiát Debrecenben és Pesten végezte. 1865–66-ban a Lónyay családnál nevelő, s növendékével együtt a jénai egyetemen tanult. 1866–67-ben ceglédi gimnázium tanár volt, majd 1867–69-ben a skóciai Edinburgh-ban tanult teológiát. 1869-től a Pesti Református Főgimnázium tanára. Sok jeles tanítványa volt, köztük pl. Neumann (Molnár) Ferenc, a későbbi híres író. Az akkoriban kibontakozó leánynevelésben is szerepet vállalt, mintegy másfél évtizeden át tanított az Országos Nőképző Egylet felsőbb leányiskolájában. A gimnázium önképzőkörének közel két évtizeden át volt tanárelnöke. Skóciai tapasztalatai alapján diák sportegyesületet (szabadtéri játszó társaságot) szervezett fiú tanítványaiból, akiket megismertetett a futball alapjaival, s ezzel egyik legkorábbi meghonosítója volt Magyarországon a később oly népszerűvé vált sportágnak. Idősödve kedélye elborult, a tanári pályán is válságba került, végül 1900-ban nyugdíjazták. Utolsó éveit magányban, könyvei társaságában töltötte. Szülőhelyével élete végéig kapcsolatot tartott. Édesanyja korán elhunyt, de özvegyen maradt édesapját rendszeresen látogatta, annak 1903-ban bekövetkezett haláláig. Baksay Sándorral jó barátságban volt, megjelent könyveiket dedikálták egymásnak. Értékekben gazdag könyvtárát a kunszentmiklósi gimnáziumra hagyta.

A korabeli lapokban számos cikke, tanulmánya és verse jelent meg. Írt három gimnáziumi tankönyvet is. 1882-ben a *Magyar Philosophiai Szemle* megindítója és 1884-ig egyik szerkesztője. Több külföldi munkát fordított magyarra. (Pl. Carlyle: *A francia forradalom története*, Bp., 1875–78). Sajtó alá rendezte Vörösmarty Mihály összes műveit (1871). Apuleius álnéven politikai röpiratot is írt. (*Nyugot-Európa és hazánk* (Pest, 1871.)

További munkái: *Aesthetika* (Pest, 1872); *Irodalmi dolgozatok* (Bp., 1895); *Dalok* (Bp., 1896).

Irodalom: Balogh Mihály: *Tiszteletpéldány* (Kunszentmiklós, 2008.)

Benke István (Kunszentmiklós, 1881. máj. 31. – Bp., 1954. jún. 4.) Mérnök. Tanulmányait a műegyetemen végezte 1903-ban. Közszolgálatát különböző kerületi államépítészeti hivatalokban és kőbányáknál kezdte. 1920-ban került a Kereskedelemügyi Minisztérium útépítési osztályára. Irányító szerepe volt úthálózatunk kiépítésében és a számozott úthálózati rendszer megvalósításában, valamint a korszerű útjelzések bevezetésében. Emellett számos jelentős útvonal korszerűsítése is a nevéhez fűződik. Mint a kőbányászat szakértője a korszerű és gazdaságos útépítést az útburkoló anyagok bányászatának korszerűsítésével is elő kívánta segíteni. Az út-esztétika, a táj és a mérnöki alkotások esztétikai kapcsolata kérdéseinek felvetésében nemzetközi viszonylatban is úttörő szerepe volt. A külföldi tapasztalatok figyelemmel kísérése érdekében már az 1930-as évek elején megindította az *Útügyi Lapszemle* c. dokumentációs kiadványt. A közlekedéspolitikai, útépítési, valamint út-esztétikai és kőbányászat tárgyköréből számos cikke és tanulmánya jelent meg a különböző szaklapokban.

Irodalom: *Magyar műszaki alkotók* (Bp., 1964).

Bernáth Gábor (Kunszentmiklós, 1933. szept. 19. – Szeged, 2009. okt. 1.) Kémikus, gyógyszervegyész, egyetemi tanár, a kémiai tudományok doktora, Széchenyi-díjas (1994.). Szülőhelyén kezdte tanulmányait, 1944-től a Baksay Sándor Református Gimnázium tanulója, 1945-től ugyanott általános iskolás, 1948-tól pedig gimnazista, majd ugyanabban az iskolában érettségizett 1952-ben, amely akkor már a Damjanich János Gimnázium nevet viselte. 1957-ben szerzett vegyész diplomát Szegeden, majd bent maradt az egyetemen, mint oktató és kutató vegyész. 1962-ben doktorált, 1967-ben kandidátus lett, 1979-től a kémiai tudományok doktora, tanszékvezető egyetemi tanár. 2003-ban vonult nyugalomba. Több alkalommal volt vendégkutató, vendégprofesszor, többek között Kanadában, Finnországban, Franciaországban és Skóciában. A gyógyszerkutatás nemzetközi hírű szaktekintélye volt, 23 szabadalommal bírt. Mintegy 400 tudományos cikkét elsőként angolul publikálta, 500-nál több előadást tartott, 30 ország szakmai konferenciáin adott elő. Több akadémiai bizottság munkatársa, a Finn Tudományos Akadémia tagja. Számos kitüntetése között szerepel Kunszentmiklós Város emlékérmé (1994), valamint a Pro Schola emlékérem (Baksay Sándor Református Gimnázium, Kunszentmiklós, 1998).

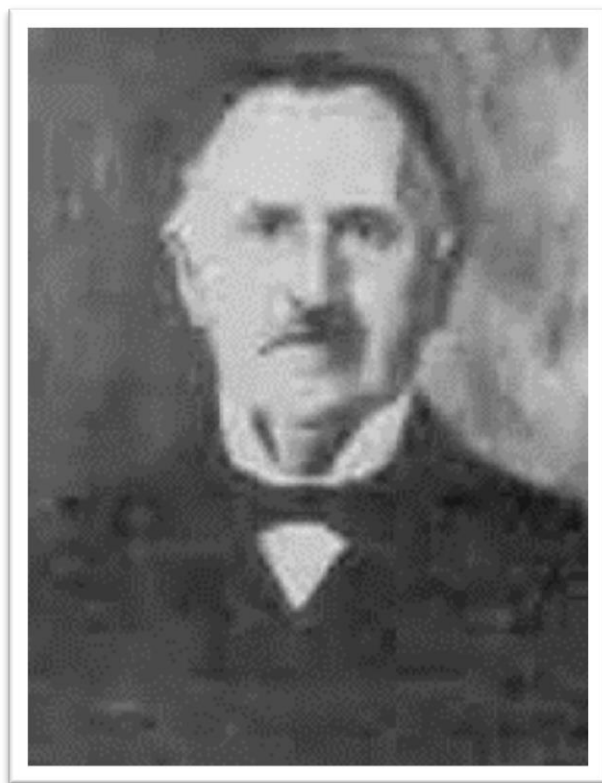
Bernáth Lajos (Dömsöd, 1869. aug. 23. – Dunaharaszti, 1945. ápr. 23) Gimnáziumi tanár. 1892-1919 között Kisújszálláson, Kunszentmiklóson, Nagykállón és Kiskunhalason volt magyar-latin szakos tanár. Kunszentmiklóson ő fedezte föl az 1890-es években a Virágh – Tóthfalusy hagyatékából a gimnáziumi könyvtárba került, két kéziratos kötetben leírt protestáns iskoladrámákat. Költeményei, egyházi és világi tárgyú dolgozatai jelentek meg. 1919-ben szerkesztette a *Halasi Munkás* c. lapot. A tanácsköztársaság idején a halasi direktórium szellemi irányítója. A *Halasi Vörös Újságban* ódával köszöntötte a tanácsköztársaságot. Középiskolai tanári állását 1919-ben elvesztette, 1922-25-ben a bp.-i baptista teológia óraadó tanára volt, majd megpróbálta írásaiból eltartani népes családját. (Hat gyermeket neveltek.)

Fő művei: *Protestáns iskoladrámák* (*Régi Magyar Költők Tára*, 1903); *Huszonnégy esztendő* (költemények, Kiskunhalas, 1910-11); *Dömsödi dalok, dömsödi képek* (Dunaharaszti, 1936).

Bíró Károly (Kunszentmiklós, 1920. aug. 19. – Kunszentmiklós, 2006. november 28.) Szentmiklósi iparoscsaládba született. Az elemi iskola elvégzése után a helyi polgári iskolában tanult tovább. A harmincas években műszerész, rádió- és villanyszerelő tanuló, majd segéd. 1940-1944 között Pesten cégnél villanyszerelő csoportvezető. Ekkor lett tagja a Szociáldemokrata Párt Ifjúsági Tagozatának. A fővárosi vasutas sportegyesületben, a BVSC-ben ismerkedett meg a birkózó sporttal. A háborúban Arad környékén súlyosan megsebesült. Hadirokkantként évekig működtetett egy trafikot Kunszentmiklóson. Teljes felépülése után húsz évig önálló villanyszerelő kisiparosként dolgozott. Az 1960-as években belépett a helyi KTSZ-be, ahol egy évtizeden át villanyszerelő csoportvezető volt. Ekkor kezdődött negyedszázados tanácstagi tevékenysége is. 1980-as nyugdíjba vonulása előtt az utolsó években az ÁFÉSZ vezető villanyszerelője volt. 1964-től 2000-ig elnöke volt az általa alapított birkózó szakosztályának, illetve egyesületnek. Közel négy évtizeden át dolgozott fáradhatatlanul szeretett sportágáért és a birkózó gyerekekért - mindig társadalmi munkában. Szervező tevékenysége eredményeként erős közösséggé vált a birkózó csapat. Számtalan országos bajnoki cím és nemzetközi siker bizonyította az általa vezetett csapat munkájának színvonalát. Ezeket az eredményeket ismerte el a helyi tanács 1978-ban a szakosztály részére adományozott „Kunszentmiklósért” emléklakettel. A sportág és a település érsekében végzett közéleti tevékenységéért számos elismerésben részesült. 1994-ben megkapta a Kunszentmiklósért Emlékérmet, 1998-ban pedig a Kunszentmiklós Város

Díszpolgára címet. 2006-ban a Magyar Birkózósport Érdemrend Arany fokozatával tüntették ki. Sírja az alszögi temetőben van. (Az életrajzot és a fotót a család bocsátotta rendelkezésre.)

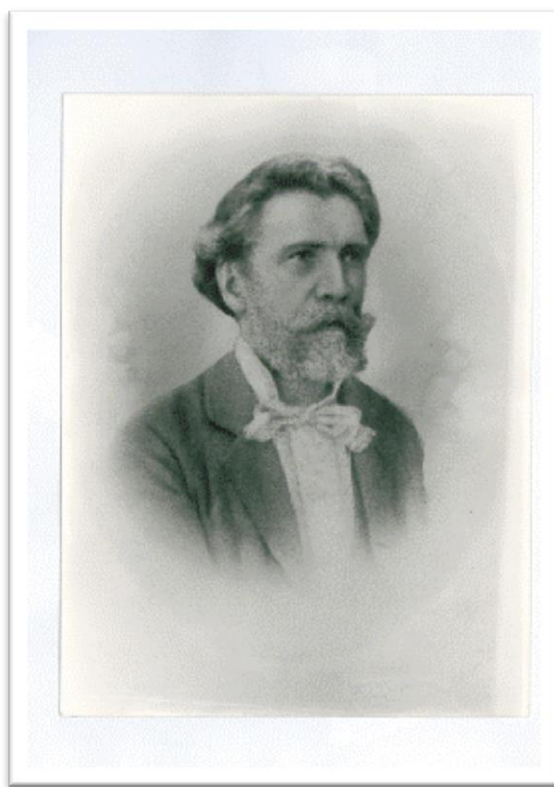

Bolyó Károly (Kunszentmiklós, 1833 – Budapest, 1906). Orvos, egyetemi magántanár. Régi szentmiklósi redemptus család sarja. Az első itteni Bolyót 1608-ban említi egy oklevél. Az 1840-es években nyolc éven át (1841-1849) járt a helyi református iskolába, Kelemen Gergely tanítványa volt. 1856-ban a pesti egyetemen szerzett orvosi képesítést, majd az ideggyógyászatra szakosodott, és hat éven át egy budai magánintézetben dolgozott. Ezután kétéves külföldi tanulmányútra indult, sorra látogatta Európa legnevesebb elmegyógyászait. Hazatértét követően előbb a Rókus kórház elmeorvosa, majd 1868-tól 1900-ig a Lipótfelzei Elmegyógyintézet főorvosa. 1900-tól 1905-ig orvosigazgató ugyanott. Korszerű eszméket vallott az elmegyógyászatban, meghonosította a vízgyógyászatot, egyike volt a magyar elmekórtani szakkifejezések megteremtőinek, mezőgazdasági kolóniákat tervezett az ápoltak munkaterápiás foglalkoztatására. Haláláig mintegy száz szakmai értekezése jelent meg. Szaktudományos tevékenysége elismeréseként kapta az egyetemi magántanári címet.

Bónis Károly (nádudvari) (Kölesd, 1837. – Kunszentmiklós, 1919. jan. 20.) Gimnáziumi tanár. Apja református lelkész volt. A gimnázium első hat osztályát a gyönki algimnáziumban, utolsó két

évfolyamát a Pápai Református Kollégiumban végezte. Egy éven át mérnöki gyakornok volt, majd az 1854–55-ös tanulmányi évet a Bécsben töltötte a műegyetemen. 1857-től 1865 őszéig gyakorló mérnökként dolgozott, ám ekkor a kunszentmiklósi gimnázium meghívta a mennyiségtan tanárának. Ő honosította meg a torna tanítását Kunszentmiklóson. Itt működött 1870 őszéig, amikor a Nagykőrösi Református Főgimnáziumban megválasztották a természettudományok és mennyiségtan tanárának. Kunszentmiklóson feleségül vette Tóthfalusy Máriát, Szőnyi Virágh Mihály ükunokáját, a '48-as hős, Virágh Gedeon unokahúgát. Leányuk, Bónis Vilma Mokcsay Zoltán nemzetgyűlési képviselőhöz ment feleségül. Bónis Vilmának a helyi gimnázium könyvtárában őrzött kéziratos önéletrajzi regénye, a *Kőrösi lány* bővelkedik szentmiklósi helytörténeti adalékokban. Bónis Károlynak több cikke is megjelent a korabeli lapokban.

Munkái: *Egyetemes számvetés vagy algebra. Középiskolai s magánhasználatra* (Nagykőrös, 1879.; 6. kiadás ugyanott, 1887.); *Közönséges számvetés a középiskolák alsóbb osztályai számára* (Nagykőrös, 1882.; 2. átdolgozott kiadás ugyanott, 1889.)

Bors Károly (Teleki, 1826. febr. 4. - Kunszentmiklós, 1894. dec. 2.) Járásbíróági végrehajtó, sajtótudósító, lapszerkesztő, nyomdász. Egy Somogy megyei kisközségben született 10 km-re a Balatontól, 14. gyermekként. Édesapja tanító és jegyző volt. Korán árva lett, majd maga is tanítói képesítést szerzett. A Somogy megyei Igalon kezdte a pályát, a szomszédos Ráksiban már jegyző is

volt a tanítóság mellett. Az 1848-49-es működéséről nincs adat. Az 1850-es évek elején Kaposváron dolgozott, faluja telekkönyvezési munkálatait végezte. Ekkor csatlakozott egy vándorszínész társulathoz. 1854. december 23-án Kunszentmiklóson szétszéledt a színésztrupp, de Bors ott maradt a kiskunsági településen. Zongoraleckéket adott, írnozkodott, majd 1871-től végrehajtó lett a járásbírósnál, Bankós Károly munkatársaként. Első felesége Csapó Róza egy jó módú görög kereskedő, Csapó György lánya volt, aki halálakor, 1878-ban a városra hagyta a házát, óvoda céljára. (Ez a mai fölsőgi óvoda épülete.) Hamarosan újra nősült, második felesége Zorella Anna három fiúgyermeket szült (Károly, Béla, Pál), legidősebb fiukat, Jenőt, aki talált gyermek volt, örökbe fogadták.

Bors Károly 1857-től buzgó kunszentmiklósi tudósítója volt a fővárosi és nagyobb vidéki lapoknak, számos cikke jelent meg különböző témákról, itteni érdekességekről. A helyi közélet igazi mindenese volt, részt vett a dalárda, az olvasóegylet, az úri kaszinó és még több más szentmiklósi egyesület, kör megalapításában, azonban természete miatt többnyire hamarosan össze is különbözött ezek vezetőivel, s maga ilyenkor rendre ki is lépett. Sokat bírálta a városvezetést is, mígnem 1888-ban tanácsagnak választották. 1883-ban nyomdát vett, és megindította Kunszentmiklós első újságját, a *Kunszentmiklós és Vidékét*, amelyet fél év után *Kiskunság*, majd néhány év múlva *Kiskunsági Híradó* címen szerkesztett tovább. Munkássága megkoronázásaként megírta és kiadta a város történetét földolgozó első könyvet. Károly nevű fia a település jeles építésze volt a 20. század elején, unokája (szintén Károly) Kossuth-díjas optikai mérnök.

Munkája: *Kunszentmiklós város történeti adatai* (Kunszentmiklós, 1892.)

Irodalom: Balogh Mihály: *A város és a krónikás. Bors Károly Kunszentmiklóson /1854 – 1894/* (Kunszentmiklós, 2004.)

Budai Gergely (Dunavecse, 1887. márc. 3. – Budapest, 1974. jan. 8.) A gimnáziumot 1901-ig Kunszentmiklóson, 1905-ig Csurgón járta. A teológiát 1909-ben végezte Budapesten. Ezután segéd-, majd helyettes lelkész volt Szolnokon, 1911 októberétől pedig segédlelkész Budapesten. 1917-ben hitoktató, 1918-ban vallásoktatási igazgató, 1924-ben teológiai magántanári képesítést szerzett, 1929-ben pedig bölcsészettudórrá avatta a budapesti egyetem. 1934-ben teológiai akadémiai tanár lett az újtestamentumi tudományok tanszékén. 1939-ben zsinati rendes taggá, 1941-ben tanácsbíróvá választották. Számos cikke jelent meg különböző egyházi lapokban, szócikkeket írt a *Pedagógiai Lexikonba*.

Fontosabb munkái: *Miért és hogyan tanulmányozzuk a Bibliát?* (Budapest, 1925.); *A gyakorlati theologia alapelve az Újtestamentumban* (Debrecen, 1925.); *A mi vallásunk* (Tankönyv) (Uo. 1930.); *Újtestamentomi görög nyelvtan* (Uo. 1937.); *Az újtestamentomi hermeneutika főbb*

szabályai (Uo. 1941.) Lefordította az *Újtestamentumot* (Bp. 1967.) Kéziratban is maradtak művei, így például a teljes újszövetségi kommentár-sorozat is.

Csabai Imre (Kunszentmiklós, 1824. jún. 24. – Kecskemét, 1906. febr. 14.) mérnök, tanár. A nemzeti iskolát és az algimnáziumot szülővárosában végezte, majd 1838-tól a Kecskeméti Református Kollégiumban folytatta tanulmányait. Az 1840-es években Pesten tanult a József Ipartanodásban, ahol 1848. júniusban kapott mérnöki oklevelet, majd az osztrák – magyar államvasutaknál lett gyakornok. A forradalom Pesten érte, majd 1848 nyarán Szalkszentmártonnál csatlakozott a kecskeméti nemzetőrökhöz, akik a Délvidékre vonultak a szerbek ellen. A szabadságharc bukásakor egy ideig Bem tábornokkal együtt menekült, azután visszatért Temesvárra, ahonnan néhány napi fogság után elengedték. Kecskemétre ment, ahol egy ideig kisegítő mérnökként dolgozott. 1852-ben Kunszentmiklós hazahívta, és négy esztendeig a magán algimnázium rektora (igazgatója) volt. Kiadta az iskola első értesítőjét az 1855/56-os tanévről. 1856-ban meghívták a Kecskemétre a kollégium rendes mennyiségtan tanárának. 1874-től a Kecskeméti Református Gimnázium igazgatója. 1892-ben vonult nyugalomba. Igazgatóként ő szerkesztette az iskola értesítőjét, 1859-ben az északi fényről, 1880-ban pedig az iskola történetéről írt értekezést az évkönyvben. Munkája: *Népiskolai természettan. Kézikönyvül a népiskolák IV. osztálya számára Krüger után* (Kecskemét, 1858.; 2., bővített és javított kiadás ugyanott, 1860.)

Csányi György (Budapest, 1922. márc. 7. – Budapest, 1978. dec. 13.) Olimpiai bronzérmes, Európa-bajnok atléta, rendőr alezredes. 1933-ban iratkozott be a kunszentmiklósi gimnáziumba. Id. Miklóssy János testnevelő tanár hamar fölfigyelt a tehetségére, távolugrásban és a rövidtávú egyéni és váltó futószámokban nyert középiskolás országos bajnoki címeket. Miután 1940-ben, az érettségije évében, még a gimnázium tanulójaként országos ifjúsági csúcsot futott 200 m-en, bekerült az országos B válogatott atléta csapatba, és Belgrádban első helyezést ért el.

1939-től az UTE (Újpesti Torna Egylet), majd 1950-től a Budapesti Dózsa atlétája volt. Futóként és távolugróként is versenyzett, de nemzetközi versenyeken kiemelkedő eredményeket rövidtávfutóként, illetve a változó összetételű, villámikreknek is nevezett magyar 4×100 méteres futóváltó tagjaként ért el. 1941-től 1956-ig összesen harmincnyolc alkalommal szerepelt a magyar válogatottban. Részt vett három olimpián, 1948-ban Londonban negyedik, 1952-ben Helsinkiben bronzérmes a váltóval, 1956-ban Melbourne-ben nem ért el helyezést. 1948-ban és 1952-ben 100 méteres síkfutásban is induló volt. 1954-ben Bernben az Európa-bajnokságon – szintén a váltóval – aranyérmet szerzett. Kétszeres aranyérmes főiskolai világbajnok, és többszörös helyezett, szintén a váltóval. Egyéni számban legjobb nemzetközi eredménye az 1949. évi budapesti főiskolai világbajnokságon elért negyedik helyezés a 100 m-es síkfutásban. Pályafutása alatt szerzett tizennégy

magyar bajnoki címéből nyolcat egyéni számban – ebből egyet távolugrásban – nyert. Az aktív sportolást az 1956. évi olimpia után fejezte be. Utóbb az újpesti klubban edzősködött, megkapta a mesteredzői címet is.

Irodalom: Miklóssy János: *Egy kiváló testnevelő tanár emlékezete. /Sorok idős Miklóssy Jánosról/* (Kunszentmiklós, 1998.)

Cserna Károly (Kunszentmiklós, 1867. okt. 3. – Bp., 1944. jan. 14.) Festő és illusztrátor. Apja Cserna Mihály, szabómester volt Kunszentmiklóson. Tanulmányait a Mintarajziskolában Greguss János, Székely Bertalan és Lotz Károly növendékeként végezte. 1889-től a *Vasárnapi Ujság* illusztrátora volt. Az 1890-es években részt vett Az *Oszták – Magyar Monarchia írásban és képen* című 22 kötetes könyvsorozat illusztrálásában. 1903-tól Münchenben tanult, hazatérése után főleg arcképeket és csendéleteket festett. 1906-ban Kairóban, majd 1916-ban újra Münchenben járt, innen hazatérve rajzoló-haditudósítóként működött. A háború után végleg a fővárosban telepedett le. Többször visszatért szülőhelyére, ahol főleg portrékat, tájképeket és falusi életképeket készített. Művei megtalálhatók a Magyar Tudományos Akadémia és a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményében.

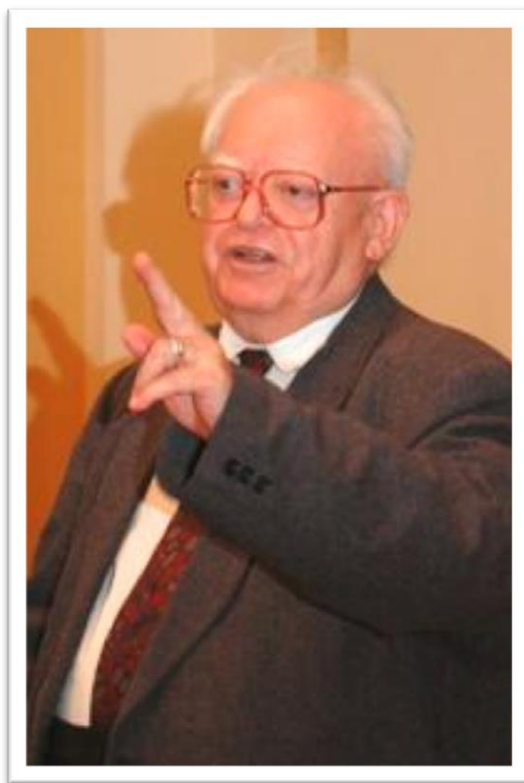
Csikész Ferenc (Laskó, 1919 – Budapest, 1986. aug. 20.) Gimnáziumi tanár. Tisztviselő szülei trianoni menekülteként költöztek az alsó-baranyai Laskóról Pécs mellé, Kővágószőlőszre. Onnan került a fiú a Debreceni Református Kollégiumba, ahol nagybátyja, Csikész Sándor az egyetem hittudományi karának teológia tanára volt. Érettségi után 1937-ben a debreceni egyetem történelem – földrajz szakára iratkozott be, s ott szerzett diplomát 1942-ben. A visszatért Sepsiszentgyörgyön kezdte a tanári pályát, de két év múlva menekülnie kellett a front elől, így került Kunszentmiklóstra 1944 nyarán, ahol a nagynénje, Tálasi Elekné az internátus gondnoka volt. Szeptembertől a gimnáziumban kapott tanári állást. 1945 januárjában nagy nehézségek árán jutott el Debrecenbe az Ideiglenes Nemzetgyűlésre. Hazaérkezése után egyik szervezője lett a Nemzeti Parasztpártnak, s annak titkáráként vállalt szerepet a település közéletében. Mint a gimnáziumi nagykönyvtár őre, a környező településekre is kiterjedő nyilvános könyvtárként működtette azt, folytatva elődje, ifj. Miklóssy János munkáját. 1947-ben doktori címet szerzett Debrecenben. Az 1956-os forradalom helyi eseményeiben vezető szerepet vállalt. Megválasztották a Nemzeti Bizottság elnökének. Föllépésének és tekintélyének köszönhetően nem történtek súlyos atrocitások a községben. November első napjaiban a Járási Nemzeti Bizottság szervezésében is részt vett. 1957 tavaszán bebörtönözték, majd első fokon tíz, másodfokon hat év börtönbüntetésre ítélték. 1960-ban amnesztiával szabadult, de tanári állását nem kapta vissza. Az Akadémiai Nyomdában dolgozott nyugdíjazásáig, előbb segédmunkásként, majd korrektorként. Cikkei elsősorban a protestáns sajtóban, később a *Magyar Nemzetben* és a *Honismeretben* jelentek meg. Hamvai saját kívánságára a zengővárkonyi református templom

kertjében nyugszanak. A rendszerváltás után, 1993-ban Kunszentmiklóson elsőként kapott – posztumusz – díszpolgári címet.

Csömör Sándor (Dunavecse-Vadaspuszta, 1919. dec. 14. - Budapest, 2007. dec. 21.) Orvos, szülész-nőgyógyász. Szegény parasztcsaládban, tanyán született, tehetsége és szorgalma révén vált első generációs értelmiségivé. Elemi iskoláit szülőfalujában, Dunavecsén végezte, majd a kunszentmiklósi református gimnáziumban tanult tovább. Végzősként az önképzőkör elnöke, kitűnően érettségizett 1938-ban. Pályafutása során gyakran hangsúlyozta a gimnáziumi évek meghatározó szerepét. 1944-ben fejezte be orvosi tanulmányait, és lett gyakornok a Baross utcai egyetemi klinikán. 1958-tól adjunktus, 1963-tól docens. 1972-től 1990-ig egyetemi tanár, az I. sz. Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika igazgatója. A Semmelweis Orvostudományi Egyetem klinikai rektor helyettese is volt. Klinikaigazgatóként, a Magyar Nőorvos Társaság elnökeként és rektor helyettesként jutott a nőgyógyász szakma csúcsára. 1990-ben, a rendszerváltást követően adta át a klinikát utódának, de tanácsadóként tovább dolgozott az intézményben. Több mint 60 évet töltött a magyar szülész-nőgyógyászatban, a Baross utcai klinikán. Működése során tízezernél több súlyos nőgyógyászati betegségben szenvedő leányt, asszonyt kezelt, gyógyított a klinikáján, sokukat eredményesen. Kezdeményezője volt a szülészeti eljárások korszerűsítésének, irányította a magyar lombikbébi programot. Cikkek, tanulmányok, közlemények tucatjaiban számolt be a maga és a klinikája nemzetközi elismerést is kivívó szakmai eredményeiről. Sok vecsei, szentmiklósi és környékbeli nőt

kezelt, gyógyított a földijeinek kijáró odaadó figyelemmel. A legmagasabb szakmai kitüntetés birtokosa: Semmelweis-Tauffer Emlékdíjas. 88 éves korában hunyt el. Sírja a Kerepesi temetőben található.

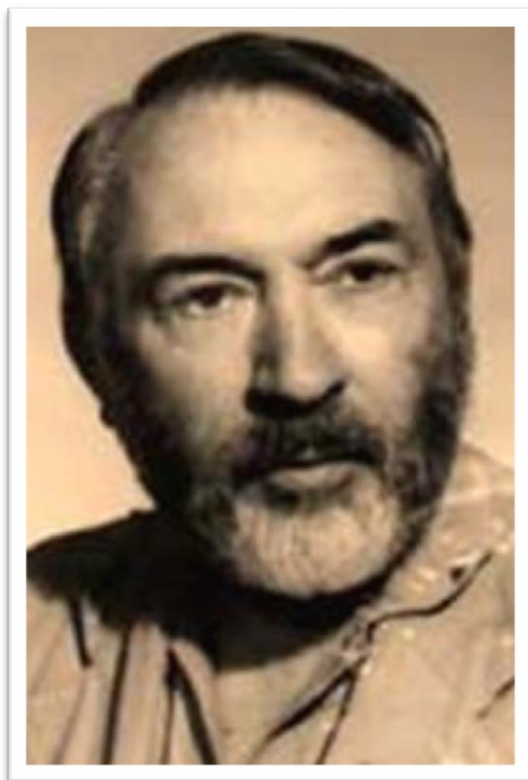

Dankó Imre (Budapest, 1922. jan. 22. – Debrecen, 2008. dec. 15.) etnográfus, történész, muzeológus, címzetes egyetemi tanár, az MTA néprajztudományok doktora. Szülei kisgyermekkorában költöztek Kunszentmiklóstra a Felvidékről. Családjuk szegénységben élt. Kunszentmiklóson járt iskolába, a református gimnáziumban érettségizett 1941-ben. Egyetemi tanulmányokat folytatott Debrecenben és a fővárosban, majd angol – magyar – történelem szakos tanári diplomát (1945) és bölcsészdoktori oklevelet (1946) szerzett. Debrecenben a neves pedagógus, Karácsony Sándor tanítványa, Pesten a Györfly Kollégium alapító tagja. Gimnáziumi tanár volt Hajdúnánáson, Kecskeméten, Szentendrén, igazgató Túrkevéen. 1954-ben tanítványaival létrehozta a település múzeumát, 1953-tól ugyanott muzeológus, majd 1954-től három éven át a Sáropataki Vármúzeum igazgatója. A továbbiakban igazgatta a bajai, pécsi, majd a gyulai múzeumot, 1969-től 1983-as nyugdíjazásáig pedig a Debreceni Déry Múzeumot. Hatalmas munkabírási, igen dinamikus és termékeny szakember volt, kiváló szervező. Színvonalas szakmai sorozatokat kezdeményező kiadói, szerkesztői munkássága is figyelemre méltó. Pályáját végigkísérte egyetemi oktatói tevékenysége. Egyike volt a helytörténeti-honismereti mozgalom megindítóinak. Tudományos érdeklődése szerteágazó volt, leginkább népiségtörténettel, a magyarság anyagi és szellemi kultúrájával, a balkáni

és a délszláv népek néprajzával foglalkozott. Számos kitüntetése közt megkapta Kunszentmiklós Város Emlékérmét (1994), és a gimnázium Pro Schola-díját.

Főbb munkái: *Opuscula Ethnographica* /válogatott tanulmányok/, (1977); *Vándorlás és árucseré* (1979); *Árucseré és migráció* (1986); *A javak cseréjének néprajza* (1991); *Régi vásáraink világa* (1992).

Több tucat könyv szerzője, szerkesztője, összes publikációnak száma meghaladja a kétezret.

Diószegi Balázs (Kunszentmiklós, 1914. nov. 16. - Kiskunhalas, 1999. febr. 1.) Festőművész, rajztanár. Édesanyja egyedül nevelte, édesapját, aki elesett az I. világháborúban, nem is ismerte. Elemi iskoláit és a gimnáziumot Kunszentmiklóson végezte, a református gimnáziumban Gál Sándor volt a rajztanára. Már ekkor kitűnt rajzkészsége, kitűnő karikatúrákat készített iskolatársairól és tanáiról. 1933-ban érettségizett, majd felvételt nyert a budapesti Képzőművészeti Főiskolára, ahol Rudnay Gyula és Szőnyi István voltak a mesterei, és ahol 1938-ban szerzett diplomát. Ezután Szentendrén, Újvidéken, Miskolcon és Debrecenben volt rajztanár. 1943-tól a Nyíregyházi Tanárképző Főiskolán tanított. Itt tanítványa volt többek között a későbbi költő, Váci Mihály, és az irodalomtörténész Cziné Mihály. 1957-ben került Kiskunhalasra, ahol nyugdíjazásáig dolgozott és haláláig lakott. A fővárosban háromszor rendeztek számára gyűjteményes kiállítást, és a nagyobb alföldi városok tárlatain is gyakran szerepeltek képei. A paraszti életet belülről ismerő művész az

alföldi iskola követője volt. Színvilágát a fekete uralta, de szívesen használta robusztus formavilágú képein a pirosat és a sárgát is. *Írások művészetről és emberségről* címmel 1987-ben Kiskunhalason jelent meg gyűjteményes munkája. A Székely Bertalan- (1971) és a Munkácsy-díj (1980) mellett megkapta volt iskolája Pro Schola-díját is. Szülőházát és képei jelentős részét szülővárosára, Kunszentmiklóssra hagyta, a házban ma a festőre emlékező kiállítás mellett helytörténeti gyűjtemény tekinthető meg. Sírja a kunszentmiklósi fölszögi temetőben található.

Önarckép (1966); Télen (1976); Fehér ló (1976); Varjak (1976); Táncoló parasztok (1978); Ló a pusztán (1977); Parasztasszonyok esőben (1978); Fehér virág (1979); Citerázó parasztok (1979); Önarckép Tóth Menyhérttel (1982)

Irodalom: Szűcs Károly: *Diószei Balázs, az utolsó magyar parasztfestő* (Kiskunhalas, 2010.)

<http://5mp.eu/web.php?a=dioszei&o=FOnv23Oyl1>

Endrédy István (Temesvár, 1908. – Márianosztra, 1959.) Katonatiszt. Édesapja is katonatiszt volt, a várpalotai lőtér parancsnoka. A család az 1920-as évek elején költözött Kunszentmiklóssra. A gimnáziumot három fivérével együtt helyben végezte, 1926-ban érettségizett. A Ludovika Akadémián szerzett katonatiszti képesítést. Részt vett az Észak-Erdély visszacsatolásával járó katonai műveletekben, majd kiképzőtisztként szolgált. 1944-ben frontszolgálatot teljesített. 1945 áprilisában szovjet fogságba esett, majd egy lengyel bányában dolgozott hadifogolyként. A negyvenes évek végétől, miután hazatérését követően leszerelték, különböző civil foglalkozásokat űzött. Az ötvenes években konyhavezető volt sztálinvárosi építkezéseken, majd Szalkszentmártonban, Dunavecsén tanácsi alkalmazott. 1956 októberében bekapcsolódott a forradalom kunszentmiklósi eseményeibe. November 1-jén fölkérésre elvállalta a nemzetőrség parancsnoki tisztét, és átvette a parancsnokságot a helyi rendőrségen. 1957 tavaszán letartóztatták, majd első fokon hat év börtönre ítélték, ezt másodfokon három évre csökkentették. A márianosztrai börtönben hunyt el. Kunszentmiklóson utca viseli a nevét.

Fehér Géza (Kunszentmiklós, 1890. aug. 4. – Budapest, 1955. ápr.. 10.) Régész. Szegény zsidó családba született, eredeti neve Weisz Ignác volt. A helyi izraelita elemiben tanult négy évig, majd 1900-tól 1904-ig a kunszentmiklósi református algimnázium diákja volt. A felső négy gimnáziumi osztályt a Kiskunhalasi Református Főgimnáziumban végezte, ott érettségizett 1908-ban. Két évvel később, 1910-ben megkeresztelte Baksay Sándor püspök. Ekkortól lett Fehér (Ignác) Géza a neve. Baksay végig segítette tanulmányaiban az 1900-tól, apja halála után félárva fiút. 1908-tól a Debreceni Református Kollégium Bölcsészkarán tanult, majd 1913-ban a pesti egyetemen szerzett bölcsészdoktori oklevelet. 1913–14-ben Sepsiszentgyörgyön, 1915–16-ban Szabadkán volt tanár, azután katonai szolgálatot teljesített, 1918-ban a konstantinápolyi Magyar Tudományos Intézetben

dolgozott. Hazatérve előbb budapesti középiskolai tanár, azután a Fővárosi Könyvtár keleti gyűjteményének tisztviselője. Magyar őstörténeti kutatásai során a magyar-bolgár-török történeti kapcsolatokkal kezdett foglalkozni. 1922-től, bulgáriai kutatásainak két évtizede alatt régészeti ásatásokon vett részt. Közben 1924-ben a debreceni egyetemen magántanári képesítést nyert, 1931-ben pedig egyetemi nyilvános, rendkívüli tanári címet kapott. A Bolgár Tudományos Akadémia rendes tagjává választotta. A II. világháború végén Isztambulba került, ahol két félét át az egyetemi bölcsészkaron őstörténeti előadásokat tartott, majd a Top Kapu Szeráj Múzeumban, 1948-tól haláláig pedig Budapesten a Magyar Nemzeti Múzeumban dolgozott. Négy éven át vezette a zalavári ásatásokat. A honfoglalás korában Magyarország területén élt szlávok régészeti hagyatékának meghatározása, összegyűjtése és történeti értékelése terén végzett úttörő és alapvető munkát.

Fő művei magyarul: *A bolgár-török műveltség emlékei és magyar őstörténeti vonatkozásaik* (Bp., 1931); *A bolgártörökök szerepe és műveltsége* (Bp., 1940.); *A nagyszentmiklósi kincsrejtély megfejtésének útja* (Bp., 1950); *A Dunántúl lakossága a honfoglalás korában* (Bp., 1956); Több tudományos műve német vagy bolgár nyelven jelent meg először.

Földvári László (Kunszentmiklós, 1838. jún. 24. – Váchartyán, 1921. dec. 30.) Református lelkész, történetíró. Földvári Antal kunszentmiklósi kántortanító fia, Baksay Sándor unokaöccse. A gimnázium hat osztályát szülővárosában végezte el – négy év alatt, a két felső osztályt pedig Nagykőrösön 1854-ben. A teológiát Kecskeméten végezte 1857-ben, majd két esztendeig Lovasberényben tanított. 1861-ben tett papi vizsgát. Több helyen káplánkodott, 1870-től Orgoványon, 1878-tól Dunabogdányban segédlelkészkedett. 1881-ben a váchartyáni gyülekezet választotta lelkészének. Az 1860-as évek közepétől számos cikke, értekezése jelent meg politikai, szépirodalmi, egyházi lapokban.

Főbb munkái: *Százados ünnepi beszéd* (Bp., 1886); *Szegedi Kis István élete s a Tisza-Duna mellékeinek reformációja* (Bp., 1894); *Adalékok a dunamelléki ev. ref. egyházkerület történetéhez* (I–II. Bp., 1898).

Fördös Lajos (Szenczi) (Gyöng, 1817. jún. 7. – Kecskemét, 1884. máj. 5.) Református lelkész, esperes. Iskoláit Gyöngön kezdte, Pápán folytatta, ott végezte bölcsészeti, jogi és teológiai tanulmányait. 1838-ban papi vizsgát tett, azután egy évig nevelő volt Nagykőrösön Halász József házában, ahonnan 1839 tavaszán Polgár Mihály kecskeméti lelkész hívta magához káplánnak. 1841-ben kisújszállási lelkész lett. Itt letelepedett és családot alapított. 1847-ben Kunszentmiklóssra ment papnak. Petőfinek és a forradalomnak lelkes híve volt, a templomban hirdette ki 1849-ben a Habsburg-ház trónfosztását. Világos után egy ideig bujdosnia kellett. Az ötvenes évek első felében eredményesen fáradozott az elsorvasztásra ítélt kunszentmiklósi gimnázium megmentésén. 1856-ban a kecskeméti egyház hívta papjául. 1861-ben a Kecskeméti Egyházmegye főjegyzőjévé, a Dunamelléki Egyházkerület pedig bírájává választotta, 1869-ben a Kecskeméti Egyházmegye főesperese lett. A pesti és a kecskeméti teológiai intézetek egymás vetélytársaivá váltak, s ebben a küzdelemben Fördös szívósan védte Kecskemét elsőbbségi jogát Török Pál püspökkel szemben – végül eredménytelenül. 1881-ben a debreceni zsinaton rangidős esperesként helyettesítette a beteg Török Pál püspököt.

Igen termékeny egyházi író volt, tucatnyi vallási témájú könyve mellett több hasonló tárgyú füzettsorozatot szerkesztett. Költeményei és elbeszélései jelentek meg a *Honművészen* (1839.) és a *Regélőben* (1841.) A *kunszentmiklósi egyház eredete s személyzete* címen cikke jelent meg a *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap* 1847. évi 49. számában.

G. Fülöp Imre (Gámgol) Kunszentmiklós, 1887. – Gacsály, 1966. dec. 8.) Földműves, politikus, országgyűlési képviselő. Hat elemi és négy gimnáziumot végzett Kunszentmiklóson, majd a család 110 hold földjén gazdálkodott. Megnősült, harcolt az I. világháborúban, később a helyi Hangya Szövetkezet elnöke lett, 1930-ban alapító tagja a Kisgazda Pártnak. 1945-ben Kunszentmiklós főbírójának választották. 1945 novemberében kisgazda pártlistán került be a Nemzetgyűlésbe. Képviselőként a pártot vezető, ún. paraszti centrumhoz tartozott, amelynek élén Nagy Ferenc pártelnök-miniszterelnök és Kovács Béla főtitkár állt. 1947 nyarán, Nagy Ferenc emigrálása után a kisgazda alkotmányvédők csoportjához tartozott. Ők megpróbálták ellenállni az MKP úgynevezett szalámi taktikájának, a pártjukat fölszeletelő politikájának. Nyíltan is kiállt a két pártvezető mellett. Az 1947-es választások után visszavonult a politikától. Az ötvenes években kuláknak nyilvánították. Földjeit tagosították, de a tsz-be nem lépett be, kevés szőlőjének a jövedelméből élt. A Szabolcs megyei Gacsályon, állatorvos fia otthonában hunyt el.

Gál Sándor (Hódmezővásárhely, 1898. jún. 23. – Kunszentmiklós, 1979. aug. 18.) Festő, grafikus, rajzpedagógus. A képzőművészeti főiskolán Csók István, Réti István, Edvi Illés Aladár irányítása mellett folytatott művészeti tanulmányokat, majd Varga Nándor Lajos grafikus műhelyében is képezte magát. Tanulmányúton járt Ausztriában, Franciaországban és Olaszországban. 1924-ben Csongrádon rajzpedagógusként helyezkedett el, 1927-től a kunszentmiklósi gimnázium rajztanáraként működött nyugdíjazásáig. Legendás szabadkézi rajz- és fotó önképzőkörain diákok sokaságának fejlesztette a képességét az egyéni, kreatív látás- és ábrázolásmódra. Legismertebb tanítványa Diószegi Balázs festőművész volt. A rajzoktatásról több cikke jelent meg a *Rajztanítás* c. szaklapban. Festőként több csoportos kiállításnak volt állandó résztvevője (az Alföldi Művészek Tavaszi Tárlata Szolnokon, 1967; Téli Tárlat Kecskeméten, 1971; Bács-Kiskun megye képzőművészeinek kiállítása az Ernst Múzeumban, 1972). Gyűjteményes kiállítást 1924-ben Hódmezővásárhelyen, 1926-ban Csongrádon, 1938-ban és 1943-ban Bp.-en rendezett. 1945 utáni egyéni kiállításai: Tasskertes (1963); Kiskunhalas, Tornyai János Múzeum (Marosán László szobrásszal, 1967); Kecskemét, Katona József Múzeum (1973). Az ún. alföldi iskola követője volt, tömör képi látásmód, komor színek használata és líraiság jellemzik festészetét. Művein megfigyelhető a folytonos útkeresés, kísérletezés. Témáit többnyire a szűkebb környezetéből, Kunszentmiklósról és környékéről, a paraszti sorsokból merítette. Jellegzetes művei: *Este a kútnál* (olaj); *Hazafelé* (olaj); *Putri* (tus, 1969); *Paraszt pár* (tus, 1969). Irodalom: P. Sz. T. *Művészéletrajzok* (Bp., 1985); Sümei György: *A 75 éves Gál Sándor kiállításáról (Rajztanítás, 1973. 4. sz.)*.

Galambos Sándor (Budapest, 1930. – Lugano, 1995.) Tanár, iskolaigazgató, helytörténész. Szabadkán kezdte meg tanulmányait, Kaposváron érettségizett, majd a pécsi tanárképző főiskolán szerzett magyar – történelem szakos tanári diplomát, valamint színi rendezői képesítést. Tasson kezdett tanítani, majd az 1950-es évek elején a kunszentmiklósi általános iskolához került, 1957-től pedig a tanítás mellett megyei szakfelügyelőként is tevékenykedett. 1972-től 1987-ig igazgató volt a kunszentmiklósi általános iskolában. A helyi közélet, a közművelődési és a sportélet közismert szervező, vezető személyisége volt a településen három évtizeden át. Helytörténeti kutatásait több kismonográfiában adta közre. Írt többek között a Nyakvágó csárdáról, a Gyöngyösbokréta mozgalomról, a polgári iskoláról. Fontosabb munkái: *Petőfi és Kunszentmiklós* (1984.); *Kunszentmiklós népének felszabadulás utáni első évei* (1989); *Kunszentmiklós a két világháború közt* (év nélkül). Ma a helyi általános iskolában évente sorra kerülő történelem tantárgyi verseny viseli a nevét.

Hosszú Sándor (Jánoshalma, 1926.febr. 5. – Budapest, 2000. jan. 14.) Tanár, igazgató. Iskoláit szülőhelyén végezte, majd Baján szerzett tanítói oklevelet 1946-ban. A dunavecsei járás több településén tanított (Tételalja, Harta, Dunavecse, Tass). Munka mellett végezte el a természettudományok kémia szakot 1965-ben Szegeden a tanárképző főiskolán. 1966-tól 1970-ig a kunszentmiklósi gimnáziumban tanított, miközben 1967-ben biológia szakos középiskolai tanári diplomát szerzett a szegedi egyetemen. 1970-től nyugalomba vonulásáig, 1986-ig a helyi szakmunkásképző intézet igazgatója volt. A kunszentmiklósi helytörténeti gyűjtemény szakmai megalapítója és 1975-től 1997-ig vezetője. Két évtizedes szervező munkássága nyomán gazdag gyűjtemény került az intézménybe. A *Tájak, Korok, Múzeumok Kiskönyvtára* sorozatban megírta a *Kiskunsági szikes puszta* című füzetet 1983-ban. 1989-ben a Környezetünk Védelméért emlékéremmel, 1998-ban pedig a Kunszentmiklósért emlékéremmel tüntették ki.

Irodalom: Sallainé Peterdi Vera: *Gyászolnak a kunszentmiklósi múzeumbarátok: Hosszú Sándor (1926.február 5.-2000.január 14.) halálára* (Redemptio 2000/2. sz., pp. 4-5.)

Ila Bálint (Kunszentmiklós, 1903. febr. 15. – Bp., 1978. aug. 17.) Történész, levéltáros. Szegény családból származott, Kunszentmiklóson járt elemi iskolába és gimnáziumba, itt is érettségizett 1923-ban. A bp.-i tudományegyetemen szerzett bölcsészdoktori diplomát (1927), Eötvös-kollégista volt. 1927-től 1929-ig a Bécsi Magyar Történeti Intézet levéltárában dolgozott. 1930-tól 1969-ig, nyugdíjazásáig a Magyar Országos Levéltár munkatársa. Megszervezte a mikrofilmcsoportot, melyet éveken át vezetett. Főként a középkori oklevélgyűjteményeket vizsgálta, húszezer középkori oklevél lajstromát készítette el.

Főbb munkái: *Gömör vármegye* (I., Bp., 1976; II., Bp., 1944; III., Bp., 1946; IV., Bp., 1969); *Veszprém megye helytörténeti lexikona* (I., Kovacsics Józseffel, Bp., 1964)

Irodalom: Borsa István: *Ila Bálint* (*Levéltári Közlemények*, 1975); Komjáthy Miklós: *Ila Bálint* (*Levéltári Szemle*, 1976).

Illyés Bálint (Kunszentmiklós, 1914. máj. 23. – Kunszentmiklós, 1999. aug. 18.) Tanár, helytörténész. Iskoláit szülőhelyén végezte, 1932-ben érettségizett, majd 1937-ben szerzett diplomát a pesti egyetemen magyar – angol szakon. 1937-től nyugdíjazásáig, 1979-ig tanított egykori iskolájában, a kunszentmiklói gimnáziumban. Az 1940-es évek közepén aktív közéleti szerepet töltött be, a Kiszeg Párt képviselőjeként vett részt a Nemzeti Bizottság mellett működő Igazoló Bizottságban. 1945-től 1949-ig megbízott igazgatója volt a kunszentmiklói gimnáziumnak, ahol szaktárgyai mellett az orosz nyelvet is tanította. Az 1960-as évektől előbb tiszteletdíjas, majd függetlenített munkatársa volt az értékekben gazdag gimnáziumi könyvtárnak. Ekkoriban fordult az érdeklődése a Felső-Kiskunság és Kunszentmiklós helytörténete felé. E témakörben számos cikk, tanulmány és több könyv szerzője volt. A gimnázium Pro Schola-díjasa (1989), Kunszentmiklós város díszpolgára (1994), a Magyar Irodalomtörténeti Társaság tiszteletbeli tagja (1995.) A kunszentmiklói fölszögi temetőben nyugszik.

Fontosabb munkái: *Kiskunsági Krónika* (1974), „*Kedves kis Hazánk...*” (1978), *A kunszentmiklói gimnázium három évszázada* (1979), „*De jól esik annak dolga, ki Szent Miklósban lakhatik...*” (1989)

Jóboru Magda (Kunszentmiklós, 1918. okt. 1. – Bp., 1982. márc. 19.) Tanár, neveléstudós, művelődéspolitikus, a neveléstudományok kandidátusa (1962). Kunszentmiklósi módos redemptus család sarja, 1936-ban érettségizett a helyi református gimnáziumban. A pesti egyetemen 1941-ben szerzett gimnáziumi tanári oklevelet, majd kormányzógyűrűs doktori címet. 1941-től a mezőtúri gimnáziumban tanított, 1946-tól a Zrínyi Ilona Népi Kollégium igazgatója a fővárosban. 1947-ben a Magyar Kommunista Párt jelöltjeként országgyűlési képviselő lett, s beválasztották a párt Központi Vezetőségébe is. 1948-tól a Magyar Nők Demokratikus Szövetségének (MNDSz) főtitkára volt. 1950-től közel egy évtizedig az oktatásügy irányításában dolgozott miniszterhelyettesként. Egyik vitavezetője volt a Petőfi Kör 1956. szept. 28. és okt. 12-i vitájának a magyar nevelésügy kérdéseiről. 1958-tól az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) főigazgatója, egyidejűleg az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) pedagógiai tanszékén docens (1963). Az UNESCO munkájában három évtizedig vett részt, mint a Végrehajtó Bizottság tagja, 1974-től a Magyar UNESCO Bizottság elnöke. 1974-1976 között az UNESCO közgyűlés elnöke. 1981-től a Magyar Pedagógiai Társaság elnöke. A társadalmi-ideológiai viszonyok által meghatározott nevelés, a neveléstörténet és az összehasonlító pedagógia körében végzett kutatásokat. 1948-ban Kossuth Érdemrenddel tüntették ki, majd az UNESCO Aranyérmét nyerte el. Férje, Ajtai Miklós miniszterelnök-helyettes halála után röviddel öngyilkos lett.

Főbb munkái: *Élet és iskola /A modern köznevelés történelmi és társadalmi háttere/* (Bp., 1961); *A középiskola szerepe a Horthy-korszak művelődéspolitikájában* (Bp., 1963); *A kapitalista országok közoktatásügye 1918-tól napjainkig* (Bp., 1964); *A köznevelés a Horthy-korszakban /Alsó- és középfokú oktatás/* Bp., 1972); *Az összehasonlító pedagógia néhány időszerű kérdése /Tanulmányok a neveléstudomány köréből/* (Bp., 1972).

Irodalom: Ferenczy Zoltánné: *Jóború Magda irodalmi munkássága* (OSZK Évkönyv (Bp., 1982); Havasi Zoltán: *Jóború Magda 1918-1982* (Magyar Könyvszemle, 1982. 4. sz.).

Katona Lajos (Tass, 1913.okt.12. - Budapest, 1995.) Operaénekes, bariton, a Magyar Állami Operaház énekművésze. Tasson járt elemi iskolába, Kunszentmiklóson gimnáziumba. 1932-ben érettségizett, 1942-ben szerzett diplomát a Zeneakadémián. 1942-től az Operaház magánénekes, majd 1976-tól nyugdíjasként ismét magánénekes. 1945-től fellépett a Szegedi Nemzeti Színházban, és 1946-tól a Józsefvárosi Színházban is. Medveczky Ádám Kossuth-díjas karmester nevelőapja volt.

Fontosabb szerepei: Papageno (Mozart: *A varázsfuvola*); Dr. Bartolo (Rossini: *A sevillai borbély*); Don Pasquale (Donizetti: *Don Pasquale*); Géronte de Ravoire (Puccini: *Manon Lescaut*); Marcel, Schaunard (Puccini: *Bohémélet*); Sharpless (Puccini: *Pillangókisasszony*); Tiborc (Erkel F.: *Bánk bán*); Bagó (Kacsoh Pongrácz: *János vitéz*.)

Kelemen Kornél (Budapest, 1885. júl. 3. - Budapest, 1962. aug. 2.) ügyvéd, sportpolitikus, országgyűlési képviselő, államtitkár. Kelemen Gergely professzor unokája, Kelemen Mór fia. Iskoláit a fővárosban végezte, jogtudományi doktori oklevelet szerzett, majd ügyvédi szakvizsgát tett. Az 1910-es évektől ügyvédkedett a fővárosban, de szentmiklósi rokoni, baráti kapcsolatait folyamatosan ápolta. Közéleti szereplését a diáksport-mozgalomban kezdte, diákelnöke volt a BEAC sportegyesületnek, majd a főiskolai sportszövetségnek. A politikában 1920 után tűnt föl, jobboldali politikusok jogi képviselőjeként. Képviselő-jelöltként föllépett az 1921-es és az 1926-os választásokon is, de Mokcsayval illetve Héjjassal szemben alulmaradt. 1931-es megválasztása után főleg mentelmi és igazságügyi tárgyokban, meg a környékbeli gazdákat sújtó agrárviszonyok miatt szólalt fel. 1931-től az Országos Testnevelési Tanács (OTT) elnöke, a számunkra sikeres, 1936-os berlini olimpián a magyar csapat felkészítéséért és vezetéséért is egy személyben ő volt a felelős. 1934-től a Társadalmi Egyesületek Szövetsége társelnöke. Szentmiklósi kötődésének egyik legfényesebb fejezete az itteni, országos hírű diáksport támogatása volt. Id. Miklóssy János testnevelő tanár szívós és nívós munkája nyomán sorra születtek a nagyszerű létesítmények: a sporttelep a Székalján, a tornaterem a gimnázium mellett, majd a sportuszoda a Bakér partján. E létesítmények megvalósulását nem kis mértékben támogatta az OTT, és annak elnöke, dr. Kelemen Kornél. Miklóssy és sportoló diákjai azzal hálálták meg ezt a támogatást, hogy atlétikában és úszásban is halmozták az országos bajnoki címeket. Kelemen Kornél szinte minden nagyobb helyi verseny díszvendége volt. Az uszodaavatásra idehozta az olimpiai bajnok vízilabdásokat, s a későbbi olimpiai bajnok, Csík Ferenc úszót. 1936. augusztus végén az uszodai tribün avatásán is jelen volt. Ekkor, mint a *Nemzeti Sport* is megírta: „A közönség hatalmas üdvölgéssel fogadta a berlini olimpiai versenyekről hazatért sportvezért.” 1938-ban a parlamentben adta át Kelemennek a szentmiklósi deputáció a község háláját kifejező díszpolgári cím adományozási oklevelét. Mandátuma lejártá után folytatta ügyvédi praxisát. 1945 után visszavonultan élt. Hamvai a rákoskeresztúri újköztemetőben nyugszanak, nyughelye nemzeti védettség alatt ál.

Sport tárgyú írásokkal jelentkezett elsősorban, cikkei az 1912-es olimpia idején a *Sporthírlapban*, a harmincas évek közepén pedig a *Testnevelés* c. lapban jelentek meg. Több sport tárgyú könyv bevezetőjét, előszavát írta. (Pl. Mező Ferenc: *Olimpiai kalauz.* Bp., 1936.)

Irodalom: Balogh Mihály: *Képviselő (család)jánk – Kelemen Kornél* (Bakér Mente 2007. dec.)

Bellák Frigyes: *50 éve hunyt el Kelemen Kornél dr.* (Világ Magyarorsága, 2012. aug. 16.)

Dr. Jakab László: *Emlékezés Kelemen Kornélra* (Bakér Mente, 2012. aug.)

Kelemen Mór (Abádszalók, 1830. júl. 20. – Bp., 1905. ápr. 6.) Kúriai bíró, jogi szakíró. Édesapja, Kelemen Gergely a reformkor vezető értelmiségi személyisége, a kunszentmiklósi református algimnázium professzora volt. Fia, Kelemen Kornél a térség országgyűlési képviselője az 1930-as években. Mór Kunszentmiklóson tagja volt annak a diákcsoportnak, amely 1845 nyarán fáklyás tisztelegéssel köszöntötte Petőfit Kunszentmiklóson. A képviselő-választáskor Petőfi egyik kortese volt. 1848 nyarán nemzetőr őrmester a Délvidéken, majd hadnagyként harcolt a szabadságharcban, és meg is sebesült. Világos után a Kossuth-nóta állítólagos szerzőségéért hat hónapos börtönbüntetést szenvedett. Az ötvenes évek első felében újságíró, irodalmi próbálkozásokkal. 1853-tól 1855-ig a *Divatcsarnok* segédszerkesztője volt, 1856-tól helytartótanácsi tisztviselő, a bécsi magyar kancelláriában a magyarországi sajtóügyek felelős intézője. A kiegyezés után az Igazságügyi Minisztérium tisztviselője lett, a börtönügyi osztályon. A börtönügyi jogszabálytervezeteket is ő szerkesztette. 1879-ben a szegedi várbörtön parancsnoka lett. 1886-ban kúriai bíróvá nevezték ki. *A Közigazgatási Döntvénytár* egyik szerkesztője volt (1877–79).

Főbb munkái: *A Magyarországon érvényes sajtószabályok* (Pest, 1865); *A magyar btk. büntetési és börtönrendszere* (Bp., 1888); *Büntetési és börtönrendszerünk reformja* (Bp., 1891).

Irodalom: Miklóssy János: *Petőfi kortese, Vajda János barátja* (Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve, 1868-1869.)

Kiss Géza (Kákics, 1891. febr. 26. – Pécs, 1947. ápr. 28.) Református lelkész, etnográfus, nyelvjáráskutató. Apja református lelkész volt az ormánysági Kákicson, aki a fiát a szintén baranyai Baksay Sándor iránti tiszteletből küldte 1901-ben a kunszentmiklósi algimnáziumba tanulni. Az itt töltött négy évről és Baksayról az 1925/26-os gimnáziumi értesítőben emlékezett meg Kiss Géza, amikor az iskola fölvette Baksay nevét. 1905-től Pápán folytatta tanulmányait, ott végezte a teológiát. 1913-ban Lipcsében tanult. 1914-ben Budapesten segédlelkész, közben beiratkozott a bölcsészkarra. 1915-ben, apja halálakor azonban szülőfaluja hívására elvállalta a kákicsi parókiát és ott működött haláláig. Kákicson kezdte gyűjteni az ormánysági népelet adatait és népdalait. 1937-ben kezdett az *Ormánysági tájszótár* szerkesztésébe. Munkájának befejezésében megakadályozta a háború és tüdőbaja. Szoros kapcsolatot tartott a fiatal néprajzkutatókkal. Gyűjteményei forrásértékűek. Az ormánysági Kodolányi János író róla mintázta *Vízválasztó* (1960) című regénye főhősét.

Főbb munkái: *Ormányság* (Bp., 1937); *Ormánysági szótár* (Kiss Géza szótári hagyatékából szerk. Keresztes Kálmán, Bp., 1952).

Irodalom: Achs Károlyné: *Az Ormányság szerelmese* (Bp., 2000.).

Kocsi Sebestyén István (Mezőtúr, 1761. márc. 6. – Pápa, 1841. jan. 25.) Református lelkész, teológiai tanár. Szülővárosában járt gimnáziumba, majd 1776. ápr. 25-én lépett a Debreceni Kollégium felső gimnáziumi osztályába. A kollégiumban tanult tovább a teológián, majd 1784-ben Kunszentmiklóson lett akadémikus rektor. Itt 1785-ben máig kiadatlan, kis terjedelmű iskoladrámát írt Szőnyi Virág Mihály szuperintendens (püspök) ötvenéves szentmiklósi lelkési jubileumára, s azt a tanítványaival elő is adatta az ünnepségen. 1788. december 1-jén Odera-Frankfurtban iratkozott be az egyetemre. 1790-ben Monoron segédlelkész, 1792 őszén a Debreceni Kollégiumban a szentírás-magyarázat, a zsidó nyelv és zsidó régiségek tanára lett. Tanított arabot is, állítólag ekkoriban mondta egy tudálékos városi vizsgaellenőrnek, hogy „aki nem tud arabusul, ne beszéljen arabusul!”. 1795-ben részt vett a Csokonai kicsapartásával végződő kollégiumi pörben. 1797-ben papi vizsgát tett, 1803-ban hajdúböszörményi, 1806-ban hajdúszoboszlói, 1808-ban kecskeméti pappá lett. Kecskemétről elcsapta a gyülekezet, mert a szószékről igen keményen felelősségre vont egy általa vétkesnek ítélt személyt. A király ugyan visszahelyeztette állásába, de ő 1814-ben inkább elment monori papnak. 1815-ben Pápán a kollégiumban vállalt tanári állást, és 1837-ig tanította a hittant és szentírás-magyarázatot. Írásai mind valláselméleti szakmunkák, közülük azonban csak néhány jelent meg nyomtatásban, több munkája máig kéziratban maradt.

Kövendi Dénes (Kunmadaras, 1894. aug. 18. – Budapest, 1965. nov. 11.) Tanár, klasszika-filológus. A Debreceni Református Kollégium gimnáziumában érettségizett, az Eötvös Collegium tagjaként

szerzett tanári diplomát 1916-ban a pesti egyetem bölcsészkarán. Karcagon kezdett tanítani, 1918-ban bölcsészdoktori címet szerzett. A forradalmak idején karcagi cikkei miatt kompromittálódott, fegyelmi eljárás indult ellene, le kellett mondania tanári állásáról. Egy ideig Pesten élt, majd 1921-ben a pápai, 1924-ben pedig a kunszentmiklósi református gimnáziumban kapott tanári állást. 1932 és 1934 között Humboldt-ösztöndíjas volt a frankfurti egyetemen. 1949-ig tanított Kunszentmiklóson, miközben 1947-ben magántanár lett a pesti egyetem bölcsészkarán. Kunszentmiklósi tanítványai mint rendkívüli tudású, de a fegyelmezővel hasztalanul próbálkozó szórakozott professzorra emlékeztek rá vissza. 1949-ben Pestre került tanítani a Barcsay Gimnáziumba, majd egykori szentmiklósi tanítványa, a főigazgató Jóború Magda áthívta az Országos Széchényi Könyvtárba, ahol tudományos főmunkatársként dolgozott 1962-es nyugdíjazásáig. Tudományos munkássága terén sokat köszönhetett a híres magyar ókortudóssal, Kerényi Károllyal való kapcsolatának. Tanulmányaiban a görög filozófia (kivált Platón idea-tana) és a görög természettudomány történetével, az antikvitás időszerűségével foglalkozott. Fordítóként oroszánrészt vállalt a teljes magyar Platón-kiadás (1943) létrehozásában. Idős kori tudományos munkásságában legfőbb támogatója a világhírű német ókortudós, Franz Altheim volt, akivel még Frankfurtban az egyetemen ismerkedett meg. Az *Egyetemes Philologiai Közlönyben*, az *Athenaeumban*, a *Szigetben*, valamint német, olasz és japán folyóiratokban jelentek meg szakmai írásai. Sajtó alá rendezte Arany János Arisztophanész fordítását (Bp., 1961).

Irodalom: Borzsák István: *Kövendi Dénes. /1894-1965/ (Antik Tanulmányok, 1966);* (ifj.) Kövendi Dénes: *Kövendi Dénes* (Bp., 2001.)

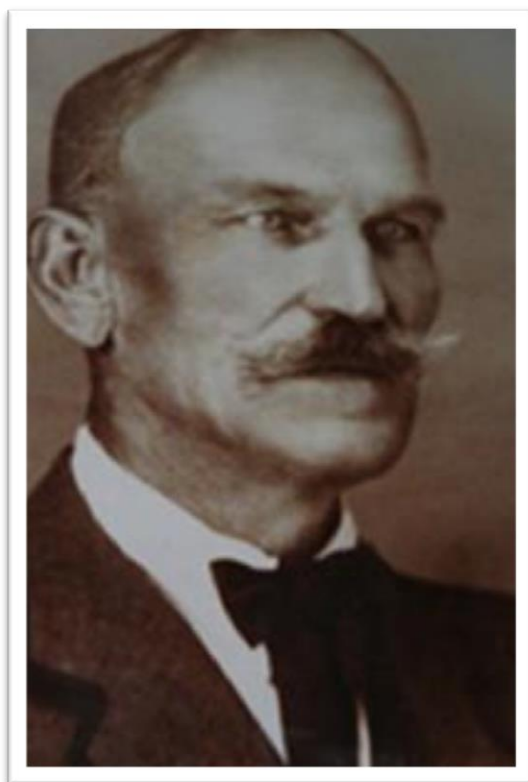
László Károly (Paks, 1873 – Kunszentmiklós, 1958). Orvos. Nagykőrösön érettségizett a református gimnáziumban, majd a pesti orvosegyetemen szerzett diplomát 1899-ben. Az orvosi pályát Úszódon kezdte, onnan Izsákra került, 1907-ben pedig kinevezték a Kunszentmiklósi Járás tisztii főorvosának. Kilenc község egészségügyi állapotáért felelt, havonta látogatta végig a településeket, miközben Kunszentmiklóson is egyre ismertebb és elismertebb lett lelkiismeretes és színvonalas munkája révén. A gimnáziumban egészségtant tanított, egyúttal iskolaorvos is volt, és megszervezte a Járási Zöldkereszt egészségügyi szolgálatot a volt csendőr- laktanyában. Nemzedékek közkedvelt „László doktor bácsija” 1954-ben Érdemes Orvos címet kapott, és haláláig gyógyította a hozzá forduló pácienseit. Ő volt az első helyi személyiség, akiről 1945 után utcát neveztek el a településen. Az egykori Zöldkereszt melletti kicsiny utca máig az ő nevét viseli.

Mészöly Gedeon (Tabajd, 1880. jún. 10. – Bp., 1960. máj. 29.) Nyelvtudós, műfordító, egyetemi tanár, az MTA levelező tagja (1921 – 49), a nyelvészeti tudományok doktora (1952). Tanulmányait a szülői házában kezdte, református lelkész édesapja tanította, s csak a három utolsó gimnáziumi évet végezte Nagykőrösön, ahol 1898-ban érettségizett. Kolozsvárt és Budapesten végezte egyetemi tanulmányait. 1903-tól 1914-ig a kunszentmiklósi gimnáziumban tanított, miközben bölcsészdoktori (*Tinódi Sebestyén*, 1906) és magyar – latin szakos középiskolai tanári vizsgát tett. Testvére, Mészöly Pál ügyvéd is itt élt és dolgozott, a református gyülekezet főgondnoka volt, nevét utca viseli a városban. Gedeon felesége a kunszentmiklósi Magay Berta, Vargha Tamásné Magay Mária nővére. Fiuk Mészöly Dezső, a 2011-ben elhunyt író, műfordító. Mészöly Gedeon tudományos munkássága Kunszentmiklóson indult, rendes tanári székfoglalója (*Az -ít képző két rosszul olvasott alakjáról*) az 1909/10-es gimnáziumi értesítőben jelent meg. 1912-ben és 1913-ban Bécsben és Münchenben járt tanulmányúton, majd 1914-től az MTA kéziratárának őre, 1922-től a szegedi egyetemen az urál-altaji nyelvészet tanára. Főleg a régi magyar nyelv és irodalom kérdéseinek vizsgálatával foglalkozott. Jelentősek a kódexeink nyelvére és a régi nyelvméleinkre vonatkozó stíluskritikai vizsgálatai és műfordításai is. Számos cikke és tanulmánya jelent meg a nyelvészeti szakfolyóiratokban. 1941-től 1944-ig, kolozsvári egyetemi tanárként szerkesztette a *Nép és Nyelv* c. folyóiratot. Lefordította Puskin *Anyegin* c. verses regényét (Bp., 1945), Racine *Phaedráját* (Szeged, 1949). Az *Odüsszeiát* a históriás énekek nyelvén és versformájában ültette át *Ulísszes, azaz Homérosz Odüsszeája magyarul* címmel (Bp., 1959). Sajtó alá rendezte Katona József *Bánk bánját* (1920), Madách Imre *Az ember tragédiáját* (1922), stilisztikailag átdolgozta Zrínyi *Szigeti veszedelmét*.

További főbb munkái: *A Halotti Beszéd hangtörténeti és alaktani sajátosságai* (Szeged, 1926); *Földiekkal játszó...* (regényes életrajz Csokonairól, Bp., 1935); *Az Ómagyar Mária-siralom nyelvtörténeti és stílustörténeti magyarázata* (Bp., 1944); *Ómagyar szövegek nyelvtörténeti magyarázatokkal* (Bp., 1956).

Irodalom: Péter László: *Mészöly Gedeon munkássága* (Szeged, 1955); Nyíri Antal: *Mészöly Gedeon* (Szeged, 1961).

Id. Miklóssy János (Csővár, 1881 – Kunszentmiklós, 1944 márc.) tornatanár, edző. Selmecbányán érettségizett, majd tanítóképzőt végzett, és a 20. század első két évtizedében több helyen - Szekszárdon, Balassagyarmaton, Rozsnyón stb. - tanított. Rozsnyói menekültként Trianon után előbb Szarvason dolgozott, majd 1923-tól a szentmiklósi református gimnázium tornatanára lett. Kezdeményező és szervező szerepet vállalt az iskola tornatermének, sporttelepének és a községi sportuszodának a megépítésében. Előbb ifjú atlétáival, majd az úszóival is országra szóló sportsikereket ért el, diák atlétacsapata éveken át a legjobb volt az országban, válogatott atlétát és úszót nevelt, miközben legnagyobb érdeme az volt, hogy a diáksportot tömegesítette a tanítványai körében. Az ő keze alatt lett válogatott sportolóvá az atléta Csányi György és Földessy Ödön. Mindketten 1952-ben olimpiai bronzérmesek és 1954-ben Európa-bajnokok! Ő nevelte a világháborúban hősi halált halt válogatott úszót, Józsa Sándort is. Méltán illette őt a szakmai körökből származó, félhivatalos cím: „Az ország legjobb tornatanára.” Haláláig dolgozott, tanított. Ma az ő

nevét viseli a városi sportkomplexum, a csarnok és a tanuszoda, és róla van elnevezve egy diák atlétikai emlékverseny is. Sírja a fölszögi temetőben van.

Irodalom: Miklóssy János: *Egy kiváló testnevelő tanár emlékezete. Sorok idős Miklóssy Jánosról* (Kunszentmiklós, 1998.)

Miklóssy János (Kunszentmiklós, 1931. – Budapest, 2004.) Tanár, irodalomtörténész. Nagyapja, id. Miklóssy János a kunszentmiklósi református gimnázium országos hírű tornatanára volt, édesapja, ifj. Miklóssy János csak rövid ideig volt a gimnázium igazgatója, szovjet hadifogságban hunyt el 1946-ban. A legifjabb Miklóssy János 1950-ben érettségizett Kunszentmiklóson, majd a pesti egyetemen szerzett magyar – történelem szakos tanári diplomát 1954-ben. A kalocsai tanítóképző intézetben kezdte a tanári pályát. Alapító szerkesztője volt az 1956-os forradalom idején indult *Kalocsa és Vidéke* című lapnak. A forradalomban vállalt szerepéért másfél év börtönbüntetést szenvedett. Nem taníthatott, ezért 1962-től az Országos Széchényi Könyvtárban helyezkedett el, ahol később a hírlaposztályt vezette. Az 1992/93-as tanévben ő volt az első igazgatója az újra reformátussá lett kunszentmiklósi gimnáziumnak. Számos cikkét, tanulmányát közölték irodalmi szaklapok. Foglalkozott a kunszentmiklósi születésű Kelemen Mór munkásságával, Kelemen és a költő, Vajda János barátságával. A Vajda János életművét összegző kritikai kiadás egyik szerkesztője volt. Fontosabb munkái: *A budapesti prostitúció története* (Bp., 1989); *Egy kiváló testnevelő tanár emlékezete. Sorok idős Miklóssy Jánosról* (Kunszentmiklós, 1998.)

(Mokcsay Zoltán önarcképe. Készült 1935-1940 közt)

Mokcsay Zoltán (csepelyi és mokcsai) (Mokcsa, 1872. nov. 30. – Kunszentmiklós, 1952. jún. 2.)
Főispán, nemzetgyűlési képviselő, író.

Régi köznemesi család sarja, szülőfaluja ma Szlovákiában fekszik, közel az ukrán és a magyar határhoz. Iglón érettségizett, Máramarosszigeten szerzett jogi diplomát. 1908-tól főszolgabíró a Huszti Járásban. Trianon után menekültként telepedett le Kunszentmiklóson, felesége szülőhelyén. Felesége Bónis Vilma, Bónis Károly gimnáziumi tanár és Tóthfalusy Mária leánya volt. Feleségének nagynyja Virágh-lány, Virágh Gedeon hős nádor-huszar unokahúga volt. A Mokcsay-ház (Tóthfalusy-ház) az Iparcikk Áruház helyén állt az 1980-as évek elejéig. Az 1922-es nemzetgyűlési választáson a kunszentmiklósi kerületben nyílt szavazással, 4000 szavazattal, a kormányzó Egységes Párt (Bethlen Párt) színeiben indult Mokcsay Zoltán győzött. Három parlamenti bizottságba, a kivándorlásiba, a közigazgatásiba és a naplóbírálóba választották be. Tagja lett az Interparlamentáris Uniónak is. Az Unió 1888 óta működő világintézmény, a nemzeti parlamentek képviselőinek évenkénti konferenciája, a Népszövetség - a későbbi ENSZ - elődje volt. Mokcsay kiváló szónok lévén évente három-négy alkalommal föl szólalt: hol a törvényhozásban, hol a kivándorlási bizottságban, hol interpellációt nyújtott be. Általában kivándorlási kérdésekhez szólt hozzá, illetve a menekült közalkalmazottak, köztisztviselők érdekében alkotandó törvények vitájában hallatta hangját. Soha nem feledkezett meg Trianon ostromozásáról, az igazságtalan döntés revíziójának követeléséről.

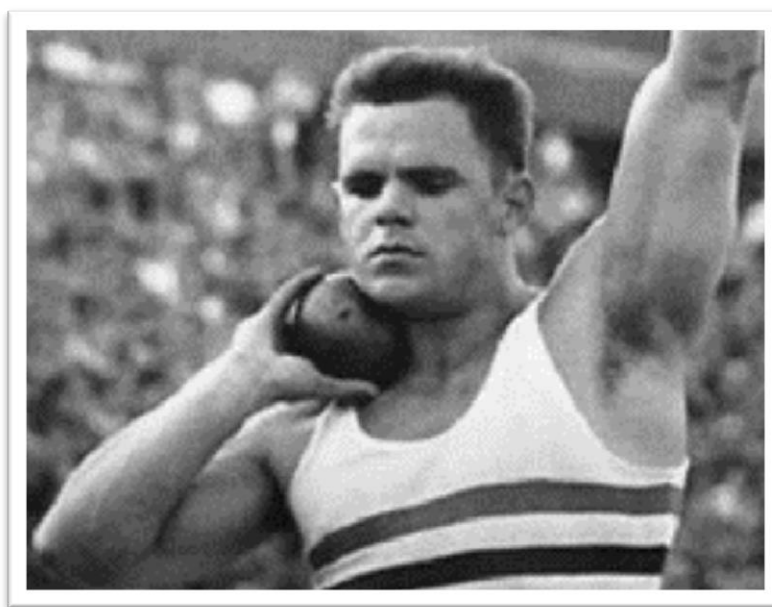
Emlékezetes interpellációban hívta föl az illetékes miniszter figyelmét, hogy a kunszentmiklósi gazdáktól igen magas csatornaadót szednek, miközben - ha a Duna-völgyi lecsapoló csatorna el is készül majd - , az itteni szikes földek miatt a gazdák csak rosszabbul járnak. Nagyatádi Szabó István miniszter azzal cáfolta Mokcsay érveit, hogy az öntözőrendszer majd megoldja a problémát. Az idő sajnos a képviselőt igazolta: az öntözőrendszer nem készült el, a földek elszikesedtek, a gazdák többsége pedig tönkrement. A ciklus leteltével, 1927-től 1932-ig Hódmezővásárhely főispánja volt, majd nyugalomba vonult és a fővárosba költözött. Felesége halála (1943) után visszatért a kunszentmiklósi Tóthfalusy házba, ahol neves bibliográfus leánya, Júlia viselte a gondját. Ott érte a halál 1952-ben. Sírja a felsőzögi református öregtemetőben jeltelen. A Virágh Kúria Múzeum udvarán kopjafa őrzi az emlékét. Íróként, költőként is viszonylag ismert volt.

Munkái: *Szól a tárogató* (regény. Bp., 1926), *Rabom van nekem, fiam* (elbeszélések. Pécs, 1935), *Sóhajok hídjá* (versek. Pécs, 1936), *Hívatlan vendég* (történelmi színmű. Pécs, 1937), *Rohan az élet* (versek, Pécs, 1944). A *vér* című irredenta regényét a *Magyar Hírlap* az 1930-as évek közepén folytatásban közölte. *Hívatlan vendég* című drámáját 1932-ben a szegedi színház mutatta be.

Irodalom: Németh Zoltán: *Porladó kövek – A Kunszentmiklósi Főszögi Öregtemető sírkövei. Dr. Mokcsay Zoltán - főispán*

<http://porladokovek.blogspot.hu/2012/02/02/dr-mokcsay-zoltan-foispan>

Balogh Mihály: *Képviselő (család)jánk: Mokcsay Zoltán /1922-1926/ (Bakér Mente, 2007/10. sz.)*

Nagy Zsigmond (Csengőd, 1937. júl. 27. – Budapest, 2010. márc. 1.) Válogatott atléta, testnevelő tanár, mesteredző. 1952-ben került a kunszentmiklósi gimnáziumba. Mózes Albert testnevelő tanár,

aki 1953-tól tanította, fölfigyelt kiemelkedő atlétikus alapképességeire. Az országos hírűvé vált gimnáziumi atlétacsapatban gerelyhajítóként indult, de többször volt tagja a 4x100 méteres váltónak is, legnagyobb középiskolás sikerét azonban a súlylökésben 1956-ban szerzett országos bajnoki címmel érte el. Még abban az évben fölvették a Testnevelési Főiskolára, ahol 1960-ban szerzett testnevelő tanári diplomát. 1959-ben a torinói Universiadén súlylökésben a második helyet szerezte meg. Ugyanebben az esztendőben az első magyar súlylökőként túldobta a 18 méteres határt. A római olimpián még csak 14. lett, négy évvel később Tokióban az ötödik helyen végzett. Versenyzői pályafutása során kétszer nyert magyar bajnokságot, ötször javította meg az országos csúcst, huszonnégyszer alkalommal volt nemzeti válogatott. Azon kevesek közé tartozott, akik két számban is - súly, diszkosz - válogatott lettek. A MAFC, a Gödöllői EAC és a Vasas színeiben versenyzett. Sportpályafutásának egy makacs sérülés vetett véget. Ezután testnevelő tanár lett a gödöllői agráregyetemen, 1976-tól 1984-ig vezette az egyetem testnevelési tanszékét. Oktató tevékenysége mellett mesteredzői címmel elismert, magas szintű edzői munkát végzett, a 2008-as pekingi olimpián is volt csapattag tanítványa. Évtizedeken át következetesen dolgozott a magyar atlétika jobbításáért, a doppingmentes atlétikáért. Haláláig aktív szakember volt. A Farkasréti temetőben nyugszik. Fia ifj. Nagy Zsigmond szintén atléta volt, jelenleg a Magyar Olimpiai Bizottság (MOB) nemzetközi igazgatója.

Nikó Lina (Kunszentmiklós, 1853. ápr. 10. – Bp., 1905. júl. 26.) Színésznő (komika). Kunszentmiklósi kötődéséről csak annyi ismert, hogy a szülei, Nikó Mátyás és Juhász Teréz római katolikusok voltak. Pécssett járt iskolába, amikor tizenöt évesen, színészi előképzettség nélkül 1868-ban elszereződött egy ott játszó színtársulathoz. 1872-től Szabadkán, 1875-től Szegeden működött. 1877 – 78-ban lépett föl először a fővárosban, Pesten a Népszínházban, operett és népszínmű primadonna szerepkörben, de ez az évad csalódást hozott számára. Kitűnő énekhangja ellenére Blaha Lujza és nagynevű társai mellett csak kisebb szerepeket kapott. Ekkor hosszú vidéki vándorlás következett, egy tucatnyi város társulatában játszott (Sopron, Kecskemét, Miskolc, Újvidék, Marosvásárhely, Ds, Kassa stb.), s csak 1895 nyarán került vissza ismét a fővárosba. A Városligeti Színkörben látta meg a kiváló színész és rendező, Ditrói Mór, aki a következő évtől a Vígszínház direktora lett. Azonnal szerződést ajánlott Nikó Linának, aki így alapító tagja lett a legendás „Víg”-nek. Csaknem egy évtizeden át a közönség egyik legnagyobb kedvence volt a társulaton belül. Komika szerepkörben ért el zajos sikereket, főleg zsémbes öregasszony figurák alakításában, az ún. „kiállhatatlan anyós” szerepkörben aratta sikereit. Az első magyar filmben is játszott. (*A tánc*, 1901). A székesfehérvári Hosszú temetőben nyugszik, a Vígszínház előcsarnokban álló mellszobra a második világháborúban tűnt el.

Irodalom: Verő György: *A Népszínház Budapest színi életében* (Bp., 1925); Bárdi Ödön: *A régi Vígszínház* (Bp., 1957).

Petőfi Sándor (Kiskőrös, 1823. jan. 1. – Segesvár/?, 1849. júl. 31.) Költő. 1833 és 1838 között, amikor az édesapja szekéren vitte szabadszállási otthonukból a különböző iskolába Pestre és Aszódra, átutazóban többször megfordult Kunszentmiklóson. Gyermekkorában ismerkedhetett meg későbbi szentmiklósi barátjával, Bankós Károllyal, aki gyakran időzött Szabadszálláson az ottani rokonainál. Barátságuk az 1840-es évek elején, Pesten erősödött meg. 1842-től 1845-ig apjuk a két testvér, Sándor és István nevében bérelte a szentmiklósi mészárszéket és juhszéket. A bérlet jövedelme utáni adót a városi számadáskönyvek tanúsága szerint több alkalommal Sándor nevében fizette be az apa. Ebben a három évben az ifjú költő feltehetően többször meglátogatta az öccsét és barátját, Bankós Károlyt Szentmiklóson. A látogatások közül az 1844-esnek és az 1845-ösnek van irodalmi nyoma is. Az első látogatásakor, valamikor 1844. április és június közepe közt írta a *Pusztán születtem...* és a *Megy a juhász számáron* című költeményeit. Az 1845-ös, emlékezetes látogatásakor, július 22-23-án itteni barátai fényes lakomát rendeztek a tiszteletére a helyi kávéházban. Ekkor a gimnázium nagyobb diákjai fáklyafényes szerenáddal, Petőfi-versek eldalolásával köszöntötték a költőt. Petőfi 23-án hajnalban, Bankóséknál írta meg a fogadtatását földéző *Búcsú Kunszentmiklóstól* című költeményét, amely a kunszentmiklósiak legkedvesebb Petőfi-versévé vált. Az itt írt három költeményen kívül ide, az öccséhez címezte 1844 nyarán az *István öcsémhez* című verses levelét, illetve a Bankós-család emlékezete szerint egy itteni olvasmányélménye nyomán keletkezett a *Legenda* című verse. A város és környéke több más művéhez adhatott motívumokat, így pl. a *János vitéz* egyes részleteihez, vagy *A csaplárné a betyárt szerette...* című verséhez. Utoljára 1848 nyarán került kapcsolatba Petőfi Kunszentmiklóssal. Május végén levélben jelentette be Bankósnak, hogy itt kíván indulni a követválasztáson. Június 7-én vagy 8-án érkezett először Szentmiklósról, kiosztotta *A Kis-Kunokhoz* címzett kiáltványát, amelynek szövege nyers szókimondásával több szempontból is sértette az önérzetes redemptus polgárokat. A szentmiklósi és a szabadszállási városi elit, az ún. „kaputosok” csoportja összefogott a költő ellen, saját követjelöltet állítottak Nagy Károly személyében, és mire Petőfi és felesége június 11-én visszatértek Kunszentmiklósról, már más hangulat fogadta őket, mint néhány nappal korábban. A városi vezetés a népgyűlését is meg akarta akadályozni, arra azonban mégis sor került, de a szabadszállásiak már tanácsi határozattal tiltották ki városukból. Június 15-én reggel a Szabadszálláson mégis megjelenő Petőfit kis híján agyonverték, majd eltávolították a városból, ahol a választói gyűlés közfelkiáltással Nagy Károlyt tette meg követnek. Petőfi még aznap délután tiltakozó nyilatkozatot fogalmazott meg a hozzá hú szentmiklósi és lacházi választói nevében, majd visszautazott Pestre, és többé nem járt Kunszentmiklóson. A beadványt néhány nap múlva Bankós és Petőfi vitték el Deák Ferenc igazságügy-miniszterhez, de végül nem került sor a Szabadszálláson történtek tisztázására. Petőfi és Nagy Károly 1848 nyarán sajtóvitába keveredtek, amely majdnem párbajjá fajult, a költő még néhány levelet váltott Bankóssal, de augusztus végétől már nincs adat arra, hogy bármilyen kapcsolata lett volna

bárával Kunszentmiklóson. A városban a szabadságharc után évtizedekig tabu téma volt Petőfi és az 1848-as követválasztás, a költő kultusza csak a 19. sz. végén alakult ki itt, amikor már nem éltek Petőfi egykori megalázásának szereplői. A 20. század eleje óta emléktábla idézi föl a városházán a költő 1845-ös megünneplésének emlékeztetőjét, 1948 óta áll a főtéren (az 1848. júniusi népgyűlés helyszínén) a Petőfi mellszobor, 1923-tól 1973-ig egy utca viselte a költő nevét, az utca azóta Bankós Károlyról van elnevezve, Petőfi nevét pedig a városi lakótelep viseli. Kunszentmiklóson tekinthető meg a költő kultuszát ápoló legnagyobb magángyűjtemény, Székely Gábor Sétáló utcai Petőfi-magánmúzeuma.

Petrovics (Petőfi) István (Szabadszállás, 1825. aug. 18. – Csákó, 1880. máj. 1.) Mészáros, gazdatiszt, Petőfi Sándor öccse. Szabadszállási és aszódi tanulmányait követően tizenhat éves korától apja segédje lett annak bérelt mészárszékében Dunavecsén. 1842-ben az öreg Petrovics István kibérelte három évre a kunszentmiklósi mészárszékét a két fia nevére. A fogadó mellett álló, azzal egybeépült üzletet a tizenhét éves István vezette – közmegegyezésre. Itteni tartózkodása idején összebarátkozott a helyi ellenzéki gondolkodású fiatalokkal, és az őt többször meglátogató Sándor bátyja hatására Kunszentmiklóson kezdett el ő maga is verseket írni, itt írta az első hat versét. Tehetsége azonban meg sem közelítette bátyja zsenijét, saját tehetsége korlátaival maga is tisztában volt. 1845 májusában István lovasversenyt nyert Az Epreskertben, ahol a város vezetése a redempció száz éves évfordulóján tartott nagyszabású ünnepséget. Ezt a lovas sikert a Jászkun kerületi,

jászberényi ünnepségen is megismételte az ifjú Petrovics. 1845. október végén lejárt a bérlet, amelyet az idős Petrovics István nem újított meg. Ehelyett István fiát Várpalotára küldte mészáros segédnek egy korábbi üzlettársához. 1848-ban beállt honvéddnek, és szüleivel együtt ő is fölvette bátyja választott nevét. Világos után előbb besorozták a császári seregbe, majd a leszerelése után sáncmunkára ítélték. Kiszabadulása után 1857-ben Dánoson nevelő, majd a Békés megyei Csákón gazdatiszt lett. Elvállalta bátyja fiának, Petőfi Zoltánnak a gyámságát, és támogatta sógornőjét, Szendrey Júliát is. Csákón temették el, de 1908-ban exhumálták, és a Petőfi-család közös sírhelyén temették újra a Kerepesi úti temetőben.

Munkája: *Petőfi István versei* (Bp., 1909.)

Irodalom: Balogh Mihály: *A költő és a város. Petőfi Kunszentmiklóson* (Kunszentmiklós, 2012.)

Pongrácz Aladár (Elek, 1899. ápr. 17. – Bp., 1973. okt. 21.) Jogász, ügyvéd, kispárti politikus. Értelmiségi családban született, apja állomásfőnök volt Lökösházán. Középiskolai tanulmányait Szolnokon kezdte, de az Aradi Főgimnáziumban érettségizett 1917-ben, majd bevonult katonának. 1918 novemberében hadapród őrmesterként szerelt le. Egyetemi tanulmányait a Kolozsvári Tudományegyetemen kezdte, majd Szegeden fejezte be (1921), ahol a haladó szellemű Egyetemi Kör elnöke volt. 1922-ben az államtudományok, majd a jogtudományok doktorává avatták. 1923-tól bírósági fogalmazó, 1928-tól Tibor öccsével Kunszentmiklóson folytattak ügyvédi tevékenységet. Ekkor indult politikai pályafutása is: a két Pongrácz testvér önálló vármegyei ellenzéki pártot alapított. Aladár hamarosan a Kiskunság és a Dunamellék polgári ellenzékének vezető személyisége lett. 1930-ban részt vett a Független Kisgazda Párt megalapításában, s annak vezetéséhez tartozott. A harmincas években több választáson is kis különbséggel maradt alul kormánypárti riválisával szemben. A háború alatt ellenzéki magatartása miatt munkaszolgálatra hívták be, ám az orvosi felülvizsgálat után leszerelték. 1944-ben testvérével együtt a kiskunsági és a Duna melléki németellenes ellenállás egyik szervezője és irányítója. Ellenzéki tevékenységének és a II. világháború alatti náciellenes magatartásának élénk sajtóvisszhangja volt. A nyilasuralom alatt Budán bujkált. A Kisgazda Párt nemzetgyűlési képviselője (1945–47), Pest–Pilis–Solt–Kiskun Vármegye főispánja (1945–46), majd Kecskemét város közellátási kormánybiztosa. Ezt követően igazságügyi (1946), a Dinnyés-kormányban pedig miniszterelnökségi államtitkár (1947). Az 1947. évi választásokon pártja országos választási vezetője volt, a párt jobbszárnyához tartozott. A választásokat követően lemondott a miniszterelnökségi államtitkárságról, majd 1948 novemberében képviselői mandátumáról is, visszavonult a politikai élettől. 1971-ig, nyugdíjazásáig ügyvédként működött a fővárosban.

Irodalom: Balogh Sándor: *Parlamenti és pártharcok Magyarországon 1945–1947* (Bp., 1975); Vida István: *A Független Kisgazdapárt politikája 1944-1947* (Bp., 1976).

Szamota István (pravigyí) (Kunszentmiklós, 1867. júl. 5. – Budapest, 1895. nov. 21.) Nyelvész, történész, levéltáros. Apja Szamota Lipót lengyel politikai menekült volt, részt vett a magyar szabadságharcban, kapitányként érte a fegyverletételt. Az ötgyermekes család 1865-től 1872-ig élt Kunszentmiklóson, amíg az apa itt adóhivatali pénztáros volt. István a gimnáziumi tanulmányait Makón, Temesvárt és Hódmezővásárhelyen, a jogiakat a budapesti egyetemen végezte. Egyetemi tanulmányainak befejezése után előbb az Országos Levéltárnál levéltáros, majd 1894-ben a Nemzeti Múzeumnál vállalt könyvtáros állást. Előbb a történettudományt művelte, később nyelvészettel foglalkozott, több európai nyelvben otthonos volt. A tudományos vezető körök az Árpád-kori okiratokban előforduló magyar szókincs összegyűjtésére bízatták, amely feladatot Szamota fáradhatatlan szorgalommal végzett. Kutatóként fölkereste Oroszország, Németország, Ausztria és Magyarország régi dokumentumokat őrző levéltárait és könyvtárait. Az Akadémia 1895-ben a Nyelvtudományi Bizottsága tagjává választotta. Tagja volt még az orosz császári földrajzi társaságnak is. Fiatalon öngyilkos lett. Egyetemi hallgató korában indult tudományos munkássága, több cikke szakmai figyelmet keltett. Ő írta a *Pallas Nagy Lexikona* számára a lengyel és cseh irodalmi és történelmi szócikkeket.

Fontosabb munkái: *Régi utazások Magyarországon és a Balkán-félszigeten 1054–1717* (Bp., 1891.); *Régi magyar utazók Európában 1532–1770* (Nagybecskerek, 1892.); *A Schlagli magyar*

szójegyzék a XV. század első negyedéből (Bp., 1894.) *A tihanyi apátság 1055-iki alapítólevele...* (Bp., 1895); *Magyar oklevél szótár. Régi oklevelekben és egyéb iratokban előforduló magyar szók gyűjteménye.* Legnagyobb részüket gyűjtötte Szamota István. ...Szótárrá szerkesztette Zolnai Gyula. (Bp., 1902– 1906.)

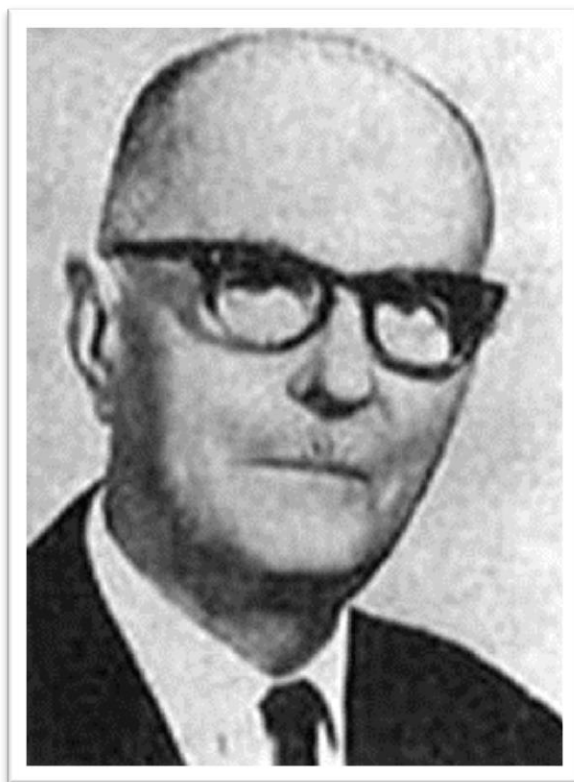
Szappanos Lukács (Kunszentmiklós, 1886. október 12. – Kunszentmiklós, 1973.) Földműves, a Népművészet Mestere (1966). Szentmiklósi redemptus család sarja. Az elemi iskola elvégzése után a maga földjein gazdálkodott. Fiatal korától érdekelte közössége múltja, kultúrája. „Legényke koromban leguggoltam, úgy lestem az öregek lépéseit” – vallotta magáról. Konfirmáló gyermekként Baksay Sándor lelkésztől tanulta meg a *Kun Miatyánk* szövegét. Az 1930-as évek elejétől egyik szervezője és vezetője volt a szentmiklósi Gyöngyösbokréta táncsoportnak. Törökös, sapkás, legényes táncukkal nagy sikereket arattak, de a legnagyobb elismerést mindig a kun verbunkos kapta, ország-, sőt Európa-szerte. A gazdakör egyik vezetője volt, 1945 után pedig a Nemzeti Parasztpárt helyi elnöke. Az ötvenes évek elején kuláklírára került. Az 1960-as években újra fölfedezték, táncos társaival még nyolcvan évesen is fesztiválokon járta a verbunkost – zajos sikereket aratva. Elévülhetetlen érdemeket szerzett a hagyományos kiskunsági táncok megőrzésében, átörökítésében. Néprajzkutatók generációi keresték föl, hogy tanulmányozzák és megörökítsék tánctudását. Kunszentmiklóson van eltemetve, nevét népdalkör és utca viseli a városban.

Szász Károly (szemerjai) (Nagyenyed, 1829. jún. 15. – Budapest, 1905. okt. 15.) Református püspök, országgyűlési képviselő, író, műfordító, az MTA másodelnöke. Szülővárosában végezte gimnáziumi tanulmányait, majd a Kolozsvári Református Akadémián szerzett matematikából tanári oklevelet. 1848-ban édesapját, id. Szász Károlyt a forradalmi kormányban vallás- és közoktatásügyi államtitkárrá nevezték ki, ekkor fia is vele jött, és a pesti egyetemen matematikai és teológiai előadásokat hallgatott. 1849. jan. 1-jén a kormánnyal együtt menekült Debrecenbe, ahol egy ideig apja beosztottjaként minisztériumi fogalmazó volt, majd beállt a honvédseregbe. Világos után bujdosni kényszerült, vidéki kúriákban vállalt nevelői állást. Időközben magánúton papi vizsgát tett, majd 1851-ben a nagykőrösi gimnáziumban vállalt matematika tanári állást a híres tanári karban, többek között Arany János kollégájaként. Két év után a Kecskeméti Református Kollégiumba ment át, ott szintén matematikát tanított, de újabb egy év után visszament Erdélybe, Kézdivásárhely református papja lett. 1857-ben elfogadta a kunszentmiklósi gyülekezet hívását. Hat évig volt lelkesze a szentmiklósiaknak, miközben az MTA levelező tagjává, a Kisfaludy Társaság pedig rendes tagjává választotta. Miután első felesége, unokatestvére Szász Póla költőnő rövid házasság után elhunyt, Kunszentmiklóson újra nősült. A magyar érzelmű Bibó Károly járási kapitány leányát, Bibó Antóniát vette feleségül. Gyermekük közül Károly és Béla szintén irodalmárok lettek. 1863-ban Szabadszálláson lett lelkes, majd 1865-től egyszersmind a főlő-kiskunsági (fűlőpszállási) kerületet országgyűlési képviselője. A kiegyezés után az Eötvös József vezette kultusztárcánál vállalt munkát,

mint osztálytanácsos, majd jász kun kerületi tanfelügyelő. 1869-ben az MTA rendes tagjává választotta. 1884-ben megválasztották a Dunamelléki Egyházkerület püspökévé, illetve a budapesti református gyülekezet lelkészévé. Nagy formátumú, aktív, politizáló püspök volt, aki 1885–93 között kerületének valamennyi gyülekezetét (összesen mintegy 280-at) meglátogatta, és a gyülekezetek viszonyaira vonatkozó hiteles adatokat is összegyűjtötte. Időközben 1892-től három évig az Akadémia másodelnöke volt, és alelnöke a Kisfaludy Társaságnak. Számos más egyházi és világi szervezetben, egyesületben is vezető tisztségviselőként tevékenykedett.

Irodalmi munkássága rendkívül sokszínű és gazdag volt. Legtöbb írását a *Vasárnapi Ujság*, a *Budapesti Szemle* és a *Fővárosi Lapok* közölte. Csak ebben a három lapban ezernél több írása jelent meg, de publikált a korszak szinte valamennyi számot tevő lapjában, évkönyvében. Szinnyei József bibliográfus 130(!) önálló könyvét sorolta föl, köztük egyházi munkák, tankönyvek mellett saját versesköteteket, drámákat és egyéb szépirodalmi munkákat, illetve több tucatnyi műfordítás kötetet, ugyanis Szász rendkívül termékeny műfordító is volt. Munkái közül tizenhatsz jelent meg kunszentmiklósi papsága idején. Sírja a Kerepesi temetőben található, Kunszentmiklóson mellszobra áll az Erzsébet téri parkban, és utca is van róla elnevezve.

Tálasi István (Laskó, 1910. júl. 12. – Bp., 1984. ápr. 17.) Etnográfus, egyetemi tanár, az MTA levelező tagja (1976), a Magyar Néprajzi Társaság elnöke (1978-82). Csikesz Ferenc nagybátyja volt. Trianon után került családjával Kunszentmiklóssra. Itt járt gimnáziumba, 1928-ban érettségizett.

Eötvös-collegistaként nyert felvételt a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészkarára, ahol 1933-ban magyar - német szakos középiskolai tanári oklevelet szerzett. Az egyetemen turkológiával és etnográfiával is foglalkozott, és néprajzból doktorált Györffy István professzornál, *A kiskunsági pásztorkodás* (Bp., 1936.) c. disszertációjával, amelyet már középiskolai tanári munkája mellett fejezett be. A kötet anyagának egy részét Kunszentmiklóson, illetve a Felső-Kiskunságban gyűjtötte. 1935-39-ben Hódmezővásárhelyen, 1940-42-ben a fővárosi Fáy András Gimnáziumban tanított, de a nyári szünidőkben tovább folytatta a néprajzi gyűjtőmunkát. Az 1938-39-es tanévben a bécsi Collegium Hungaricum ösztöndíjasaként néprajzi kutatásokkal foglalkozott. 1942-ben a szegedi egyetemen a néprajz magántanára címet szerzett, és a Teleki Pál Tudományos Intézet munkatársa lett. 1949-től a pesti egyetem néprajzi intézetének tanára, 1951-től tanszékvezetője, 1957-63 között kari dékán. 1980-ban vonult nyugalomba. 1967-től haláláig az MTA Néprajzi Bizottság elnöke. Tudományos munkássága a népi állattartás és földművelés hagyományainak kutatásában a legjelentősebb.

Fontosabb munkái: *A Kiskunság népi állattartása* (Bp., 1936); *Az Alföld néprajzi kutatásának kérdései és problémái* (Szeged, 1946); *Kiskunság* (Bp., 1977); *Baksay Sándor táj- és népismereti tanulmányai* (Bp., 1982);

Irodalom: Andrásfalvy Bertalan: *Köszöntjük Tálasi Istvánt (Ethnográfia, 1980)*; Heltai Nándor: *Tálasi István /1910-1984/ (Petőfi Népe, 1984)*; Kósa László: *A magyar néprajz tudománytörténete* (Bp., 1989).

Téchy József (vernikai és técsői) (Nagykőrös, 1830. – Kunszentmiklós, 1908. febr. 1.) Orvos, sebész és szülész, megyei tiszteletbeli főorvos. Iskoláit szülőhelyén végezte, 1848–49-ben honvéd volt. A pesti egyetemen 1856-ban tett orvosi vizsgát, és pályakezdőként Kunszentmiklóson telepedett le, mint községi orvos. Később járási, majd vármegyei tiszteletbeli főorvos, és a budapesti tudományegyetem díszdoktora lett. A helyi gimnáziumnak évtizedeken át volt iskolaorvosa, és az igazgatótanácsának tagja. A Polgári Kaszinó elnöki tisztét is betöltötte. Egyik leánya, Berta Magay Károly királyi járásbíró felesége lett, s az ő legkisebb leányuk, Magay Mária lett később Vargha Tamás református lelkész felesége, Varga Domokos író édesanyja. A Téchy-ház az egykori Kistemplom utca (ma Endrédy István utca) közepén állt, később ebből alakította ki a református egyház a fiú internátust. Ma a Virágh Gedeon Szakközépiskola egyik épülete. Téchy József sírja a fölszögi református temetőben található.

Cikkei a *Gyógyászat* című szaklapban: *Levél Kúnszentmiklósról az orvosválasztások ügyében* (1861.); *Súly: scorbutus és a súlyjárvány Kun-Sz.-Miklóson* (1864.); *A magyar orvosi nyugdíjintézet ügyében* (1865.); *Közegészségi tudósítás Kun-Sz.-Miklós városából* (1867.); *Szülészeti gyakorlat a vidéken* (1868.)

Irodalom: *Budapesti Hirlap* 1908. 31. sz. (Nekrológ); Varga Domokos: *Édesanyám sok szép szava* (Bp., 1999).

Tolnai Gábor (Kunszentmiklós, 1910. dec. 29. – Bp., 1990. febr. 17.) Irodalomtörténész, egyetemi tanár, az MTA tagja (levelező: 1948, rendes: 1962), József Attila-díjas (1960). Apjának, Tolnai (Tüchler) Gézának Kunszentmiklós főterén volt üzlete. A fiú az elemi iskolát itt végezte, de 1919 őszén a család a fehér különítményesek lehetséges megtorlásától tartva Pestre menekült, és nem is költöztek vissza. A Pesti Református Főgimnáziumban érettségizett 1928-ban, Szegeden járt egyetemre, ahol többek között Mészöly Gedeon is a tanára volt. Radnóti Miklós barátja, mindketten a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiumának alapító tagjai közé tartoztak. 1933-ban szerzett tanári és bölcsészdoktori diplomát. 1934-ben került az Országos Széchényi Könyvtárba, amelynek 1945-48-ban főigazgatója volt. 1948-49-ben minisztériumi főosztályvezető, 1949-től 1952-ig olaszországi nagykövet. 1953-tól nyugdíjba vonulásáig (1980) az Eötvös Loránd Tudományegyetem régi magyar irodalmi tanszékét vezette. Több folyóirat indítója, szerkesztője, munkásságát elsősorban a művelődéstörténeti érdeklődés jellemezte. Az MTA Tudományos Minősítő Bizottságának két évtizeden át volt titkára, ill. elnöke. 1980-ban Akadémiai Aranyéremmel tüntették ki.

Fontosabb munkái: *Erdély magyar irodalmi élete* (Szeged, 1933); *Régi magyar főurak* (Bp., 1939, 1981); *Federico García Lorca* (tanulmány, Bp., 1968); *Örökség és örökösök* (esszék, Bp., 1974); *Nőnek az árnyak* (emlékezések, Bp., 1981); *Fejedelmi Erdély* (tanulmányok, Bp., 1984).

Irodalom: Baróti Dezső: *Tolnai Gábor köszöntése 60. születésnapján* (Kortárs, 1970. 12. sz.); Tolnai Gábor: *Pályám emlékezete* (Új Írás, 1976. 4. sz.); Kovács Sándor Iván: *Tolnai Gábor /1910-1990/* (Irodalomtörténeti Közlemények, 1990. 5-6. sz.)

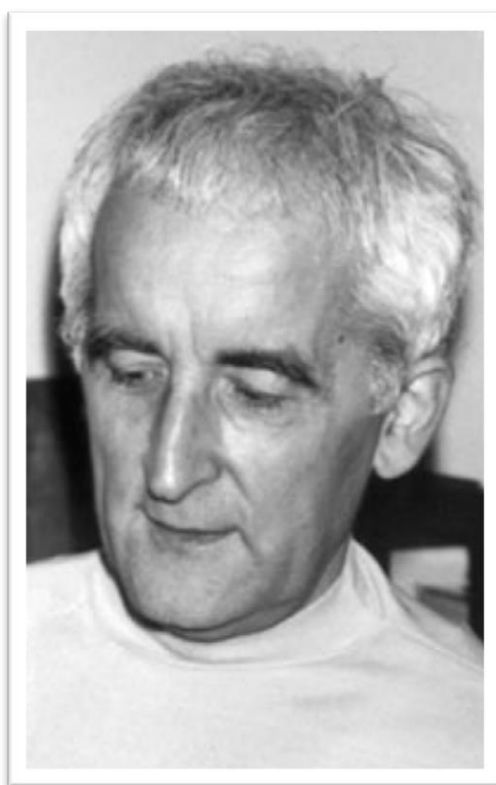

Thury József (Makád, 1861. dec. 25. – Kiskunhalas, 1906. máj. 12.) Gimnáziumi tanár, az MTA levelező tagja. A hat elemi Makádon, a négy alsó gimnáziumi évfolyamot Kunszentmiklóson végezte, majd a Budapesti Református Főgimnáziumban tanult tovább, és ott érettségizett 1880-ban. Gyermekkorától vonzotta a magyar őstörténet és a török nyelv, ezért a pesti egyetemre jelentkezett, ahol a magyar nyelv török rokonságát valló Vámbéry Ármin volt a tanára. A török és a finnugor nyelvek tanulmányozása mellett mongolul és perzsául is tanult, és a keleti történetírók, utazók munkáival is foglalkozott. Egyik török nyelvészeti dolgozatával egyetemi pályadíjat is nyert. Magyar – latin tanári diplomát és bölcsészdoktori címet szerzett, majd 1884 nyarán törökországi tanulmányúton járt. Ezután a pesti Kereskedelmi Akadémián kapott állást, ahol három évig török nyelvet tanított. 1885 nyarán a palócok közt töltötte, a palóc nyelvjárást tanulmányozta. 1887-ben előbb a nagykovácsi gimnáziumba hívták tanítani helyettes tanárként, onnan azonban hamarosan a kiskunhalasi gimnáziumba került rendes tanárnak, elsősorban a halasi református pap, turkológus Szilády Áron kezdeményezésére. 1899-1905 között az iskolai könyvtár őre volt. 1903-ban az MTA levelező tagjává választotta. 1906-ban a nyugalomba vonult Vámbéry helyére kinevezték a budapesti egyetem tanárává. Ekkorra azonban erősen megromlott az egészségi állapota. A szabadkai kórházban

operáció közben hunyt el. Sírja a kiskunhalasi régi református temetőben található. Halason egy utca és a református gimnázium nagykönyvtára viseli a nevét.

A magyar-török nyelvrokonság, a magyar őstörténet, az oszmán-török történetírás, az irodalomtörténet és a török nyelvtörténet elhivatott kutatója volt. Számos cikke, tanulmánya jelent meg a török-magyar nyelvi és történelmi kapcsolatok tárgykörében.

Főbb munkái: *A magyar vonatkozású török történetírók munkái*. I-II. (Bp., 1893. 1896.) *A magyarok eredete, őshazája és vándorlása* (Bp., 1896.); *A székelyek eredete* (Kolozsvár, 1898.); *Török nyelvemlékek a XIV. század végéig* (Bp., 1904.); *A közép-ázsiai török irodalom* (Bp., 1904.); *A közép-ázsiai török nyelv ismertetése* (Bp., 1906.)

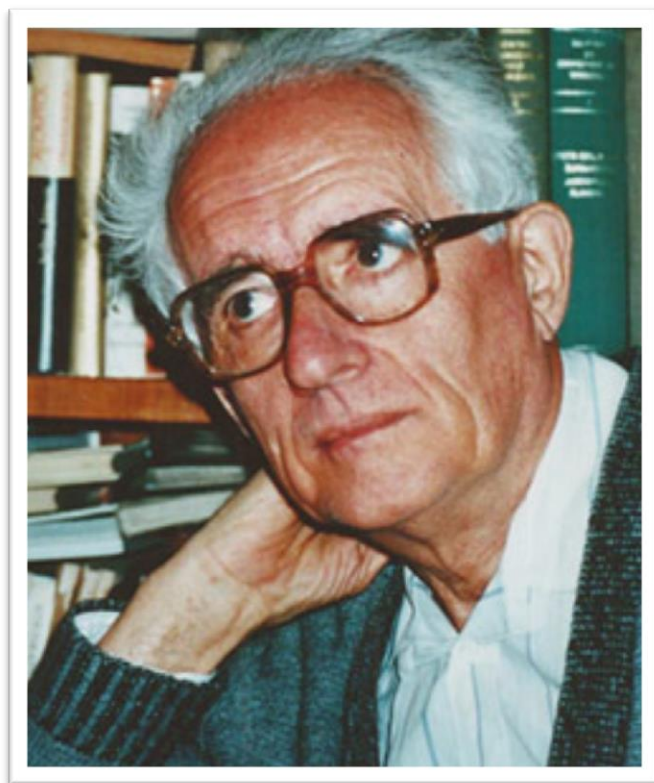

Vargha Balázs (Kunszentmiklós, 1921. márc. 14 – Budapest, 1996. márc. 24.) Pedagógus, könyvtáros, író, irodalomtörténész, televíziós személyiség. Vargha Tamás kunszentmiklói lelkész és Magay Mária harmadik gyermeke, Tamás öccse, Domokos bátyja. 1938-ban érettségizett szülőhelye gimnáziumában, majd a debreceni egyetemen szerzett előbb teológus, azután bölcsész oklevelet. A jeles pedagógiai szakember, Karácsony Sándor tanítványa volt. 1945 után rövid ideig Szabadszálláson volt református lelkész, majd egykori iskolájában, a szentmiklói gimnáziumban tanított rajzot a hadifogságba került Gál Sándor helyett. Tanítványai egy nemzetközi gyermekrajz-kiállításon, Genfben feltűnő sikert arattak. Időközben Szegeden dolgozott a Szabadművelődési Felügyelőségen, majd az

Országos Köznevelési Tanács munkatársa lett, tanterveket szerkesztett, tankönyveket írt. Később dolgozott a minisztériumban, a Magyar Irodalomtörténeti Társaságnál, tudományos kutató volt a Petőfi Irodalmi Múzeumban, majd az Országos Széchényi Könyvtárban szervezte az országos gyermekkönyvtári hálózatot. Az 1960-as években rendkívül népszerű műsorvezetője volt a Magyar Televízió *Fabula* című gyermekműsorának. Színes, vibráló személyiségével, humorával, a gyermek szereplőkkel kialakított harmonikus együttműködéssel műfajt teremtett és stílusváltást hozott a tévében. 1977-től munkatársa, majd főszerkesztője az akkor induló *Budapest* című folyóiratnak, nyugdíjba vonulása után pedig a *Kortárs* és az *Élet és Irodalom* című lapok munkatársa. Kitüntetései közé sorolhatta a Kunszentmiklósi Emlékérmét és a gimnázium Pro Schola-díját.

Egész munkásságára jellemző a tartalmi és műfaji sokoldalúság, sokszínűség. Irodalomtörténeti munkásságának középpontjában a felvilágosodás kori magyar irodalom és Csokonai, valamint Berzsenyi életműve állt, tanulmányokat, könyveket írt róluk, gondozta több Csokonai-mű kiadását. Később Arany János és Kosztolányi is a látókörébe került a magyar irodalomból. Irodalomtörténeti érdeklődési irányait az 1984-ben megjelent *Jelek - jelképek – jelleme* c. tanulmánykötetben foglalta össze. Vonzotta a film, a színház, a bábjáték is, szövegkönyvek és forgatókönyvek, versbetétek és dialógusok szerzőjeként is kiemelkedően teljesített. Munkásságának másik jelentős területe a gyermekirodalom, a gyermekkönyvtári tevékenység. Ez irányú munkásságának a szakterület jövőjét meghatározó hozadéka még földolgozásra vár, miként egész, szerteágazó életművének áttekintése és értékelése is.

Irodalom: Bereczky László-Vajda Kornél: *Kunszentmiklóstól Debrecenig és tovább. Beszélgetés Vargha Balázssal* (Könyvtáros, 1990. 11. sz. 662-668. p.)

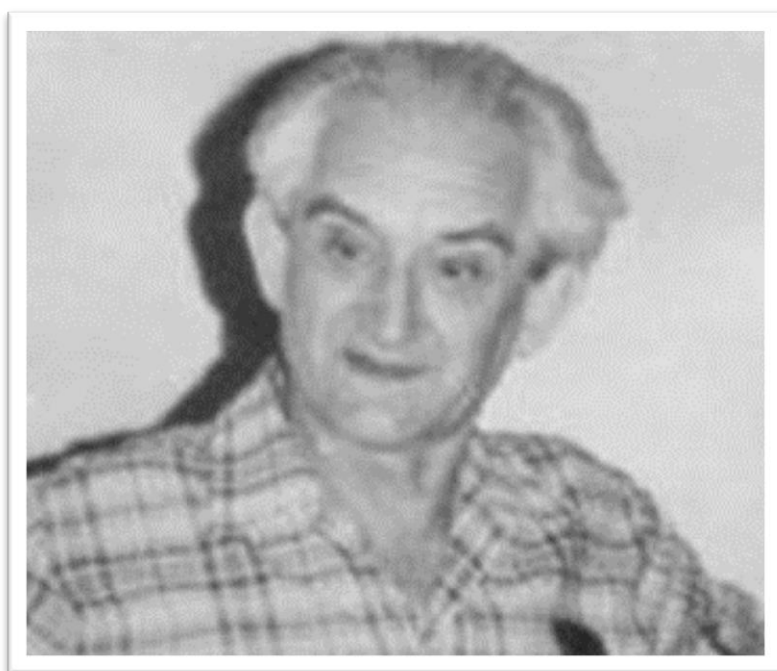
Varga Domokos (Kunszentmiklós, 1922. okt. 8. – Budapest, 2002. máj. 12.) Erdőmérnök, újságíró, író. Vargha Tamás lelkész és Magay Mária negyedik gyermeke, a matematikus Tamás és az irodalmár Balázs öccse. 1940-ben érettségizett Kunszentmiklóson, 1945-ben Sopronban erdőmérnöki diplomát szerzett, majd Debrecenben volt kataszteri mérnök. 1946-tól újságíró, különböző debreceni és fővárosi lapok munkatársa, 1952-től két évig rádiós, majd az *Irodalmi Újság* szerkesztőségében dolgozott. 1953-tól Nagy Imre reform elképzeléseit támogatta. Az 1956-os forradalomban íróként és rádiósként vett részt, ezért 1957 januárjában letartóztatták és két év börtönbüntetésre ítélték az akkor már hatgyermekes családapát. Szabadulása után, 1958-tól tíz éven át eredeti szakmájában, erdőmérnökként dolgozott, majd az *Élet és Irodalom* munkatársa lett. 1970-től szabadfoglalkozású író volt. 1992-től a *Lyukasóra* című folyóiratot szerkesztette.

1956-ig négy könyve jelent meg nyomtatásban, ám „igazi” íróvá a börtönben vált, amikor az emlékezetében megszületett a *Kutyafülűek*, gyermekei cseperedésének története. Ez a mű hozta 1966-ban írói munkássága első nagy sikerét. 1964-től haláláig közel félszáz könyve jelent meg. Sokféle műfajban alkotott, írt szociográfiákat (*Erdőkerülőben*, 1970; *Vizek könyve*, 1976, *Aranyhomok*, 1980), ifjúsági ismeretterjesztő műveket (*Herman Ottó*, 1967, *Ős napkelet*, 1973), tankönyveket (*A magyarierktől Mohácsig*, 1992, *Emlékezzünk eleinkről* 1996), ifjúsági regényeket (*Ipiapacs*, 1964, *Fiúkfalva*, 1972), nevelési tárgyú lírai kisesszéket (*Kamaszkrónika*, 1971, *Tisztelt családom...*, 1979) stb. Szinte minden írásában szeretettel emlékezett vissza fölnevelő szülőhelyére és

egykori iskolájára (*Kies Kiskunság, szeretett Szentmiklós, 1994, Édesanyám sok szép szava, 2000.*) Az élettől búcsúzó *Víg játék – végjáték* című könyve halála előtt nem sokkal jelent meg.

1973-ban József Attila-díjas lett, 1992-ben megkapta a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztjét, 2002-ben pedig a Kossuth-díjat, de ezek mellett büszke volt Kunszentmiklósért Emlékérmére (1994), díszpolgári címére (1999), és az 1989-ben kapott gimnáziumi Pro Schola emléklapokra is.

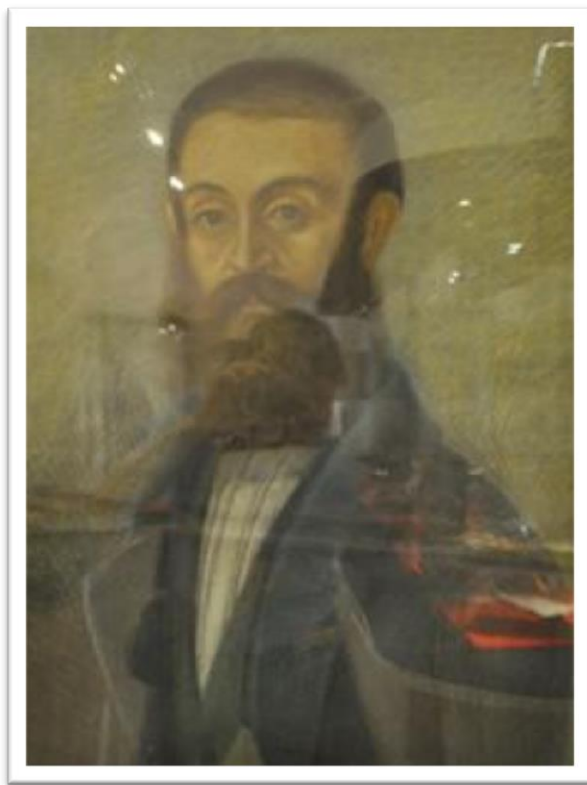
Irodalom: Vargha Domokosné: „*Merre jársz most, Dombikám?*” (Bp., 2006.)

Varga Tamás (Kunszentmiklós, 1919. nov. 3. – Budapest, 1987. nov. 1.) Tanár, a matematikai tudományok kandidátusa (1975), Állami díjas (1980). Vargha Tamás református lelkész és Magay Mária második gyermeke, Balázs és Domokos bátyja. Kunszentmiklóson végezte alap- és középfokú tanulmányait, 1938-ban érettségizett a helyi gimnáziumban. A pesti egyetemen szerzett matematika-fizika szakos tanári oklevelet. Csereöszöntődíjjal másfél évet töltött Itáliában: Pisában tanult a Scuola Normale Superiorén. 1943-ban katonai behívót kapott. 1945-től a kunszentmiklói gimnáziumban, majd a szegedi Móricz Zsigmond Kollégiumban tanított. 1947-től a szakminisztérium előadója, egy évvel később a Neveléstudományi Intézet munkatársa. Másfél év alatt hét matematikakönyv megírásában és több tucat szerkesztésében vett részt. 1950 májusában származása miatt az állásából elbocsátották. 1951-től 1963-ig az ELTE Természettudományi Karán tanított. 1957-ben kezdte el komplex matematikatanítási kísérletét, amely az önálló gondolkodáson az összefüggések, törvényszerűségek felfedezésén át vezet a matematika megértéséhez, megkedveltetéséhez. 1963-tól

az Országos Pedagógiai Intézet munkatársa. Kísérletein alapult a matematikatanítás 1974-ben kezdődött korszerűsítése. Ma egy országos matematikai verseny viseli a nevét.

Fontosabb munkái: *Népszerű algebra* (Bp., 1954); *Kis geometria* (Bp., 1956); *Matematikai logika kezdőknek* 1-2. (Bp., 1960-1966); *Játsszunk matematikát!* 1- 2. (Bp., 1972-1973).

**Rákóczy-Parchetich Hugó pasztell portréja aradi fogolytársáról, Virágh Gedeonról
(Ereklyegyűjtemény, Arad)**

Virágh Gedeon (Kunszentmiklós, 1825. máj. 11. – Kunszentmiklós, 1872. ápr. 8.) Nádor huszár őrnagy, 1848-as szabadsághős. Apja Virágh Pál, aki a Virágh Kúriát építette, többször volt főbíró a reformkori Szentmiklóson. Öccse, Virágh Lajos a szabadságharc idején tüzér tiszt, később író volt. Gedeon az algimnáziumot szülőhelyén végezte, Kelemen Gergely professzor tanítványa volt, majd tizenhat és fél évesen, 1841 novemberében katonai pályára lépett, önkéntesnek jelentkezett a korábbi jászkun, akkor azonban már 12. Nádor huszárezredbe. Katonai karriere a szokásos mederben alakult, 1845 nyarán lett hadnagy, miközben az ezrede előbb Salzburgban, majd Prága közelében állomásozott. 1848 nyarán részt vett a prágai forradalom leverésében, ezért júliusban főhadnaggyá léptették elő. Alig múlt ekkor huszonhárom éves, fényes katonai pálya állt előtte. Viszont odahaza még tavasszal kitört a forradalom, s az események egyik otthoni, szentmiklósi vezetője Pál bátyja volt, miközben Dénes bátyja székelyteljes szerepet vállalt Petőfi megbuktatásában. Kossuthnak a

magyar katonaságot hazahívó szava eljutott a Nádor huszárezredhez is. Virágh Gedeon és Hollán Hugó főhadnagyok (Virágh parancsnoksága alatt) 186-an tértek haza – egyhetes, életveszélyekkel teli lovaglás után. Itthon Kossuth főszázadossá léptette elő, és osztályparancsnokként részt vett a szabadságharc több csatájában. Áprilisban Cinkotánál ágyúgolyó sebesítette meg, ekkor egy hónapon át itthon lábadozott, júniusban részt vett a győztes csornai ütközetben, júliusban a kishegyesi csatában tüntette ki magát vitézségével, amiért őrnaggyá léptették elő. Augusztusban még részt vett a temesvári vesztes csatában, majd Világos után egy héttel Borosjenőnél alakulatával letette a fegyvert ő is. Haynau az aradi várba záratta, ahol 1850 februárjában kötél általi halálra ítélte a hadbíróság, amely ítéletet két hét múlva Haynau 16 évi, vasban töltendő várfogságra változtatta. „A szökés oka: hazaszeretet.” Ez a tömör mondat szerepelt Virágh periratában. 1858. június 2-án utolsó aradi fogolyként szabadult fogságából, megrokkant egészséggel. Szabadulás után haza tért, egy ideig itthon húzódott meg, nem vállalta az 1861-es országgyűlési képviselőséget sem, de a kiegyezés után tagja lett a Honvédegyeletnek, és az országgyűlés terembiztosa lett. Pesten érte a halál. Sírja a fölszögi református öregtemetőben található, síremlékét Dinyés László képzőművész újíttatta meg, nevét viseli egy utca, a város szakközépiskolája és egy hagyományőrző egyesület. A főtéren álló mellszobrát, az iskolán, és a nevét viselő utca elején, a Baki házon álló domborművét is Dinyés László készítette.

Irodalom: Tóth Kálmán: *A Honvédmenház könyve. A Nádorhuszárok hazajövele Virág Lajostól* (Pest, 1870.); Dinyés László: *Virágh Gedeon 1848/49-es huszártiszt, az utolsó aradi rab élete* (Arad, 2005.); Németh Zoltán: *A szentmiklósi Virágh család* (Kecskemét, 2006.);

Virág Mihály (szőnyi) (Szőny, 1703 ápr. 4. – Kunszentmiklós, 1790. máj. 1.) Református lelkész, püspök. Iskoláit szülőhelyén kezdte, majd Tatán tanult tovább. 1721-től tizenkét éven át a Debreceni Református Kollégiumban tanult. 1733-ban négy hónapig a Kollégium seniorja (diákvezetője) volt. Még az év őszén svájci és németalföldi peregrinációra (tanulmányútra) indult. Egy év tanulás után Zürichben szentelték pappá, onnan Utrechtbe ment, de ott utolérte a kunszentmiklósi gyülekezet meghívó levele, akik papjuknak választották. 1735-től szolgált itt, az általa megkezdett anyakönyvek óta folyamatos a szentmiklósi református anyakönyvezés. 1755-ben a Solti Egyházmegye esperesének választották, 1756-ban egyházkerületi főjegyző lett, majd 1757-től a Dunamelléki Egyházkerület superintendense (püspöke). A Habsburg-ház protestánsüldözése idején harcos vitairatokban védte egyházát, püspökként szervezte a védekezést az elnyomó intézkedésekkel szemben. Jelentősen megerősítette a debreceni partikulaként működő szentmiklósi latin iskolát, a gimnázium elődjét. 1785-ben, ötvenéves papi jubileumát követően mondott le a szentmiklósi gyülekezet vezetéséről, de a püspöki szolgálatot haláláig megtartotta. Népés családja, gyermekei,

unokái és dédunokái révén a Virághok meghatározó, vezető szerepet játszottak Kunszentmiklóson másfél évszázadon át.

Munkája: *De cultu religioso...* (Zürich, 1734.) Önéletrajzát közli a *Dunántúli Protestáns Közlöny* (1893). Irodalom: *Hadi Történetek* II., 1790. 640. l.; *Magyar Kurir*, 1790. 549. l.; *Dunántúli Protestáns Lap*, 1891. 44. sz.

Víz Zoltán (Nagydobos, 1865. aug. 7. – Budapest, 1934. dec. 10.) Plébános, költő, szerkesztő. Elemi iskoláit szülőfalujában, a gimnáziumot és a teológiát Vácott végezte. 1888-ban szentelték pappá. Előbb Kosdon, Sződön, Tápiószelén és Mindszenten volt káplán, majd Nagykőrösön segédlelkész. 1894-ben adminisztrátor (a plébánost helyettesítő lelkész) lett Abonyban, ahol öt új tanteremmel bővítette az iskolát, és katolikus munkásegyletet is szervezett. Ugyanitt 1892-től szerkesztője volt a *Közérdek* című helyi lapnak, 1898-tól pedig felelős szerkesztője az *Abony* című lapnak. 1899-ben került Kunszentmiklóstra. Két évig itt is adminisztrátor volt, majd 1901-től plébános. 1906-ban átépítette és megnagyobbította a templomot, a következő évben új plébániát épített, 1912-ben pedig átvette a működtető társulástól a polgári leányiskolát, és római katolikus leánypolgárivá fejlesztette azt. 1912-től négy éven át szerkesztette a *Kunszentmiklós és Vidéke* című hetilapot. Tizenhét év után hagyta el Kunszentmiklóst. Márvány emléktáblája az általa emeltetett templom falában, a bejáratától balra van elhelyezve. 1916-tól Püspökszilágyon volt plébános, ahol a templomnak új harangot öntetett, majd 1932-ben a szomszédos Kisnémedin megépítette a Szent Imréről elnevezett új iskolaépületet.

Munkái: *Költemények* (Mindszent, 1890.); *Újabb költemények* (Abony, 1898.); *Alkonyatkor. Költemények* (Vác, 1933.)

Irodalom: Tragor Ignác: *Váci pályák, váci babérok* (Vác, 1940.)

Zsámboki Lajos (Alsóság, 1886. – Kunszentmiklós, 1981.) Gimnáziumi tanár, lapszerkesztő. Elemi iskoláit a Ság hegy tövében fekvő, 1950-óta Celldömölkbe olvadt faluban járta, Orosházán volt polgári iskolás, és a Pozsonyi Főreál-gimnáziumban érettségizett 1905-ben. A pesti egyetemen szerzett tanári diplomát 1910-ben. Előbb magántanár volt, majd a Magyar Királyi Posta kísérleti fizikusa 1911 és 1914 között. 1914 nyarán nevezték ki rendes tanárnak Székesfehérvárra, de még aznap bevonult katonai szolgálatra. Az első világháborút végigharcolta, tűzértisztként szolgált Szerbiában, majd az orosz és az olasz fronton. 1919-ben behívták a Vörös Hadseregbe, harcolt a Felvidéken és a tiszai fronton. 1920-21-ben Székesfehérváron és Szekszárdon tanított. 1923-tól nyugdíjazásáig, 1946-ig a kunszentmiklósi gimnázium matematika és fizika tanára volt. Sokoldalú és meghatározó közéleti szereplője volt a két világháború közti településnek. Cserkészparancsnok, a Tejszövetkezet, a Stefánia Nőszövetség, a Frontharcos Szövetség és több más egyesület, mozgalom helyi megszervezője és

mozgatója, a *Dunamellék-Kiskunság* című hetilap mindenkes szerkesztője, helyismereti kutatások, fölmérések kezdeményezője. 1943-ban elkészítette és kiadta Kunszentmiklós színes belterületi térképét, és tanítványaival rendezte a település régi levéltárát. A második világháborúban többször behívták hátországi szolgálatra, 1945-ben tüzér századosként amerikai fogságba esett. 1946-tól ismét aktívan kapcsolódott be a község újrászerveződő közéletébe, egy ideig a Nemzeti Parasztpárt helyi titkára is volt. 1948-ban visszavonult a közélettől. Eredeti, kitűnően magyarázó, szigorú tanáregyenység volt, aki azonban kollégáival gyakran konfliktusba került nehéz természete miatt. Tanítványai haláláig rendszeresen fölkeresték, s gyakran emlékeztek meg elismerően tanári munkájáról. 1975-ben vas-, 1980-ban rubindiplomát kapott.

Befejezés

Egy közösség életében nagyon fontos a múlt, a múltban történt események felelevenítése, átörökítése, megőrzése a következő generáció számára. Az ember legszűkebb környezete a családja, szülőföldje. Ezek azok az alapok, amelyekből egész életen át táplálkozunk. Ezeket magunkban hordjuk, megőrizzük, ápoljuk, továbbadjuk.

Kunszentmiklós helytörténeti szempontból kincsesbánya. Kiváló írók, tudósok, egyszerű hétköznapi életet élők munkái tanúskodnak arról, hogy mennyi értéket hordoz kis városunk múltja és jelene.

A helytörténeti kutatás erősíti a helyi identitást, biztosítja a folytonosságot, hogy ne felejtjük el értékeinket, hagyományainkat, és ne feledkezzünk el ősünk munkájáról, melyek öregbítették Kunszentmiklós hírnevét. Ehhez könyvtárunk helytörténeti gyűjteménye forrásul szolgál.

A felhasznált irodalom jegyzéke:

- Balogh Mihály – Szabó Sándor: Felső-Kiskunság – Dunamellék
Kunszentmiklós: Baksay Sándor Református Gimnázium, 2000.
- Balogh Mihály: Kunszentmiklós a XXI. század küszöbén
Váckisújfalu, CEBA Kiadó, 2002.
- Molnár Péterné: Városunk „fényességei”
Kunszentmiklós: Kunszentmiklós Város Önkormányzata, 1997.
- http://www.tinodilantos.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=375

